

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Privatinės teisės katedra

Aušros Abraitytės
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

Nemokumo procesų reforma: keliai ir klystkeliai

Vadovas: doc. dr. Rimantas Simaitis

Recenzentas: partnerystės doc. Artūras Driukas

Vilnius

2020

TURINYS

ĮVADAS	2
1. Nemokumo procesų reformos prielaidos ir siekiai	6
1.1. Veiksniai, lėmę nemokumo procesų reformos atsiradimą	6
1.2. Nemokumo procesų reformos tikslai ir uždaviniai	11
2. Nemokumo procesų reguliavimo pokyčiai ir naujovės bei jų vertinimas.....	16
2.1. Atskirų nemokumo procesų reguliavimo pokyčių ir naujovių vertinimus.....	16
2.1.1. Nemokumo sampratos pokyčiai.....	16
2.1.2. Pokyčiai ir naujovės, lemiantys nemokumo procesų efektyvumą ir didesnę gražą kreditoriams.....	22
2.1.3. Pokyčiai ir naujovės, skatinantys finansinius sunkumus patiriančių juridinių asmenų restruktūrizavimą ir juridinio asmens bei kreditorių dialogą.....	29
2.1.4. Naujovės nemokumo administratorių veikloje	36
2.2. Naujo nemokumo procesų reguliavimo perspektyvos	42
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	47
LITERATŪROS SĄRAŠAS	49
SANTRAUKA.....	56
SUMMARY	57

ĮVADAS

Nagrinėjamos temos aktualumas. Juridinių asmenų nemokumas, sąlygojantis verslo problemas arba jo žlugimą, yra natūrali kasdienio, laisvosios rinkos sąlygomis kuriamo gyvenimo dalis, „normalus ekonominis reiškinys ir galimybė viską pradėti iš naujo“¹. Ir nors, nemokumas yra „ekonominio gyvenimo dalis, jis turi neigiamos įtakos užimtumui, vartotojams bei valstybiniais ir privatiems kreditoriams“². Atsižvelgiant į neigiamus nemokumo padarinius, o ypač į tai, kad nemokumas gali reikšti verslo žlugimą, jo pabaigą, manytina, kad valstybė, kaip subjektas privalantis derinti skirtingų visuomenės grupių, įskaitant ir nemokumo procesuose neretai skirtingose barikadų pusėse atsiduriančių skolininkų ir kreditorių, interesus, turėtų formuoti tokį nacionalinį reguliavimą juridinių asmenų nemokumo kontekste, kuris pirmiausia padėtų sunkumus patiriantiems juridiniams asmenims išsaugoti savo verslą, neišstumiant jų iš rinkos, o tik vėliau darytų bankroto procesą greitai, dalyviams patogiu ir efektyviu.

Lietuvoje, remiantis naujausia Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – **Nemokumo valdymo tarnyba**) ataskaita, per visą laikotarpį nuo Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo³ taikymo pradžios (1992 m. spalio 15 d.) iki 2019 m. birželio 30 d. bankrotas buvo paskelbtas 16 bankų ir 26 871 įmonei, iš kurių sėkmingai procesas baigtas 14 bankų ir 23 475 įmonėms⁴. Tuo tarpu, nuo Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo⁵ taikymo pradžios (2001 m. liepos 1 d.) iki minėto laikotarpio buvo pradėti tik

---

¹ 2007 m. spalio 5 d. Europos Bendrijų Komisijos komunikatas Europos Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Dėl žlugusio verslo atsiradusio stigmatizavimo problemos sprendimas – formuoti politiką, skatinančią pradėti verslą iš naujo – Lisabonos partnerystės ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui skatinti įgyvendinimas“. 2007 KOM 584 galutinis, Briuselis.

² *ibid.*

³ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001-04-11, Nr. 31-1010.

⁴ Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų 2019 m. sausio – birželio mėn. apžvalga, 2019-09-25, Nr. (6.13)D4-1315, p. 1, 10 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.avnt.lt/assets/Veiklos-sritys/Nemokumas/Nemokumo-duomenys-ir-analize/2019-I-pusmSTATISTIKAI-APZVALGA2019-09-30.pdf>.

⁵ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001-04-11, Nr. 31-1012.

495 restruktūrizavimo procesai, iš kurių vos 48 įmonės sėkmingai baigtos restruktūrizuoti⁶. Toks itin aukštas bankroto procesų skaičius ir neproporcingai žemas restruktūrizavimo procesų skaičius demonstruoja, kad Lietuvoje iki 2020 m. galiojęs reguliavimas juridinių asmenų nemokumo kontekste nesudarė palankių sąlygų verslo išsaugojimui ir platesniam įmonių restruktūrizavimo taikymui. Esant tokiai statistikai ir prastai vertinamai Lietuvos pozicijai tarptautinėje aplinkoje nemokumo sprendimo srityje (2019 m. Pasaulio banko tyrimo „Doing Business“ lyginamajame reitinge Lietuva užėmė 85 vietą iš 190⁷, 2020 m. – 87 iš 190⁸), nemokumo procesai tapo ryškiu visuomenės ir politikų diskusijų objektu, ko pasekme galima laikyti 2020 m. pradžioje įsigaliojusį naują Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymą⁹, konsoliduojantį juridinių asmenų restruktūrizavimo ir bankroto procesus.

Taigi, šis visiškai naujas reguliavimas per pastaruosius keletą metų yra, galima sakyti, pirmas didelis valstybės žingsnis, siekiant gerinti nemokumo problemos sprendimą Lietuvoje, ir šios reformos turinys ir įgyvendinimas praktikoje tampa neišvengiamai aktualių klausimų tiek verslui, tiek teisininkams, tiek kitiems subjektams, aiškinantiems bei taikantiems naująjį įstatymą. Priedo, atsižvelgiant į tai, kad nemokumas yra nuolat ekonominiame gyvenime sutinkamas reiškinys, būtent pirminiame reformos realizavimo etape yra svarbu išanalizuoti įgyvendintų pokyčių reglamentavimą, siekiant atskleisti įstatymų leidėjo valią ir galimą nustatyto reguliavimo problematiką, kuriai ateityje gali būti užkirstas kelias.

Darbo tikslas. Pagrindinis magistro darbo tikslas yra įvertinti juridinių asmenų nemokumo procesų reformą, identifikuojant nauju reguliavimu įgyvendintų pokyčių

---

⁶ Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų 2019 m. sausio – birželio mėn. apžvalga, 2019-09-25, Nr. (6.13)D4-1315, p. 1, 10 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.avnt.lt/assets/Veiklos-sritys/Nemokumas/Nemokumo-duomenys-ir-analize/2019-I-pusmSTATISTIKAI-APZVALGA2019-09-30.pdf>>.

⁷ Pasaulio bankas. Tyrimo „Doing Business 2019“ Lietuvos ataskaita, p. 4 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/LTU%202019.pdf>.

⁸ Pasaulio bankas. Tyrimo „Doing Business 2020“ Lietuvos ataskaita, p. 4 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/l/lithuania/LTU.pdf>.

⁹ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2019-06-27, Nr. 10324.

privalumus bei trūkumus, remiantis užsienio valstybių praktika ir tarptautinėmis rekomendacijomis.

Šiam tikslui pasiekti yra keliami tokie **uždaviniai**:

1. išanalizuoti juridinių asmenų nemokumo procesų reformos aplinką, ypatingą dėmesį skiriant veiksniams, kurie lėmė reformai keltus tikslus ir uždavinius;
2. įvertinti esminius juridinių asmenų nemokumo procesų pokyčius, įgyvendintus reforma, ir identifikuoti jų privalumus bei trūkumus, remiantis Europos Sąjungos valstybių praktika ir tarptautinėmis rekomendacijomis nemokumo teisės teisėkūros srityje;
3. apžvelgti naujo reguliavimo, įtvirtinto JANĮ, perspektyvas, atsižvelgiant į Lietuvos išorės ir vidaus veiksnius, galinčius daryti įtaką nemokumo reguliavimui ateityje.

Objektas. Tyrimo objektas – juridinių asmenų nemokumo procesų reforma, nemokumo procesų reguliavimo pokyčiai.

Naudoti tyrimo metodai. Magistro darbo tikslui pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti naudojama eilė kompleksiskai taikomų mokslinių tyrimo metodų, toliau bus pateikiami tik, autorės nuomone, esminiai, ypač glaudžiai su iškeltais darbo tikslais susiję tyrimo metodai.

Teleologinis metodas magistro darbe naudojamas vertinant reformos aplinką ir jos atsiradimo prielaidas, analizuojant su reforma susijusių teisės aktų pakeitimo, priėmimo tikslus, uždavinius ir aplinkybes.

Lyginamojo metodo naudojimas leidžia identifikuoti esminius reforma į nemokumo procesų reguliavimą įneštus pokyčius bei naujoves, taip pat, atskleisti gerąją kitų valstybių praktiką atitinkamų nemokumo teisės institutų reguliavime, jo taikyme.

Analizės metodas yra naudojamas analizuojant teisės aktus, mokslinius darbus ir kitą šiame magistro darbe nagrinėjamą literatūrą, taip pat siekiant susisteminti žinias, gautas gilinantis į skirtingų redakcijų teisės aktų nuostatas, mokslinius darbus, su praktika.

Kritinės analizės ir apibendrinimo metodai taikomi siekiant nustatyti juridinių asmenų nemokumo procesų reguliavime esančius privalumus ir trūkumus bei apibendrinant, formuojant pagrindinius magistro darbo teiginius bei išvadas.

Darbo originalumas. Teisės mokslo literatūroje pati juridinių asmenų nemokumo tema yra nagrinėjama gan dažnai ją siaurinant į atskiras nemokumo teisės kategorijas, tokias kaip kreditorių interesų apsauga, kreditorių reikalavimų tenkinimas, skolininko turto realizavimas, nemokumo administratorių statusas ir pan. Minėtuose darbuose galima aptikti identifikuotus iki 2020 m. galiojusio reguliavimo trūkumus ir praktinę problematiką, tačiau mokslinių darbų ar straipsnių, analizuojančių būtent naujai įgyvendintą juridinių asmenų nemokumo procesų reformą kol kas tėra vos vienas – doc. dr. S. Mulevičienės straipsnis „Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas“¹⁰. Pažymėtina, kad nors atskiros teisės mokslininkų ir praktikų nuomonės yra sutinkamos visuomenės informavimo priemonėmis viešiniamuose komentaruose bei straipsniuose, teisės mokslo prasme naujoji nemokumo procesų reforma vis dar yra detalčiai nenagrinėta tema. Taigi, šio magistro darbo originalumas grįstinas dar iki šiol neatlikta kompleksine nemokumo reformos analize, kritiškai vertinant įdiegtus pokyčius ir jų įtaką nemokumo procesams ateityje, pateikiant galimai kilsiančias problemas ir pastabas naujai priimto reguliavimo kontekste.

Svarbiausi naudoti šaltiniai. Pagrindiniais šaltiniais, naudojamais magistro darbe, yra Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas, su juo susiję dokumentai, įskaitant, bet neapsiribojant įstatymo projekto aiškinamasis raštas, iki šiol galiojė Įmonių bankroto ir Įmonių restruktūrizavimo įstatymai bei doc. dr. S. Mulevičienės straipsnis „Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas“. Norint identifikuoti ankstesnio reguliavimo trūkumus ir įvertinti jų sprendimo rezultatą reformos būdu papildomai pasitelkiamos Valstybės kontrolės auditų ataskaitos, taip pat tarptautinėse rekomendacijos nemokumo teisės teisėkūros srityje bei susijusi nacionalinė Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir bendrosios kompetencijos teismų praktika. Taip pat, siekiant nustatyti įsigaliojusios reformos trūkumus bei privalumus, įvertinti naujojo reguliavimo tikslus nagrinėtos Europos sąjungos institucijų atliktos studijos, komunikatai ir susijusi literatūra, kuria sisteminama ir pateikiama užsienio valstybių praktikos analizė nemokumo srityje bei formuluojamos bendros rekomendacijos nemokumo politikai.

---

¹⁰ MULEVIČIENĖ, S. Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Lietuvos Teisė 2019: Esminiai Pokyčiai*, 2019.

1. NEMOKUMO PROCESŲ REFORMOS PRIELAIDOS IR SIEKIAI

1.1. Veiksniai, lėmę nemokumo procesų reformos atsiradimą

Įmonių bankroto įstatymo ir Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimas vienu, konsoliduotu Juridinių asmenų nemokumo įstatymu (toliau – **JANI**) galima sakyti yra viena iš didžiausių Lietuvoje įgyvendintų reformų, palietusių kasdienį ekonominį gyvenimą, 2020 metais. Priimtu įstatymu buvo įdiegta daug naujovių, be kitų, nauja juridinių asmenų nemokumo koncepcija, spartinanti nemokumo procesus, patobulinta ginčų sprendimo tvarka, kreditorių reikalavimų tenkinimo pasikeitimai bei pokyčiai turto pardavimo procese nemokumo atvejais. Akivaizdu, kad reforma savyje neša ženklus pokyčius Lietuvos juridinių asmenų nemokumo sistemoje, tačiau siekiant tinkamai interpretuoti įstatymo raidę ir suprasti įstatymų leidėjo valią, pirmiausia yra būtina išanalizuoti naujojo įstatymo aplinką bei veiksnius, lėmusius tokios reformos atsiradimą.

Juridinių asmenų nemokumo procesų reforma nebuvo trumpalaikis įstatymų leidybos projektas, poreikį modifikuoti nemokumo procesus Lietuvoje vykdomoji valdžia išskėlė gan seniai, o šios reformos realizavimui (teisės akto projekto sukūrimui, jo svarstymui, priėmimui ir įstatymo įsigaliojimui) prireikė ne vienerių metų. „Juridinių asmenų nemokumo sistemos pertvarkymas, konsoliduojant juridinių asmenų restruktūrizavimo ir bankroto teisinį reguliavimą, didinant nemokumo procesų efektyvumą“ Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plane (toliau – **Įgyvendinimo planas**) kaip viena iš priemonių, padėsiančių patobulinti tarptautiniu lygiu vertinamus verslo ciklą (nuo įsteigimo iki pasibaigimo) reglamentuojančius teisės aktus ir procedūras (pagal Pasaulio banko tyrimo „Doing Business“ sritis) bei įrankius, buvo numatytas dar 2017 metais¹¹. Kadangi reforma turėjo apimti ne tik dviejų įstatymų – Įmonių bankroto įstatymo ir Įmonių restruktūrizavimo įstatymo – suliejimą į vieną teisės aktą, bet ir buvo glaudžiai susijusi su kitų Lietuvos Respublikos teisės aktų (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, civilinio proceso kodekso, darbo kodekso ir kitų) pakeitimais, pirmasis

---

¹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167. *Teisės aktų registras*, 2017-03-13, Nr. 4172.

JANĮ projektas¹² dienos šviesą išvydo tik 2018 m. kovo 6 d., t. y. beveik po metų, nuo minėtos priemonės įtraukimo į Įgyvendinimo planą.

Įstatymo, apjungiančio juridinių asmenų restruktūrizavimo ir bankroto teisinį reguliavimą, projekto ir pačios reformos atsiradimui, pirmiausia, kaip pačiame Įgyvendinimo plane pažymima, didelę įtaką turėjo Pasaulio banko tyrimo „Doing Business“¹³ (toliau – **Pasaulio banko tyrimas**) Lietuvos Respublikos indeksas nemokumo problemų sprendimo srityje, pagal kurį 2016 metais Lietuva užėmė 68 vietą¹⁴. Jau po Įgyvendinimo plano patvirtinimo, vėlesnėse šio tyrimo ataskaitose matyti, kad šalies situacija nemokumo procesų srityje, globaliai žiūrint, tik prastėjo ir kasmet vis labiau smuko, darydama žalą bendram valstybės vertinimui: 2017 m. Lietuva nemokumo problemų sprendimo srityje užėmė 66 vietą¹⁵, 2018 m. – 70 vietą¹⁶, 2019 m. – 85 vietą¹⁷, o 2020 m. – 87 vietą¹⁸. Nemokumo indeksas parodo šalies poziciją kitų 190 tyrime dalyvaujančių valstybių atžvilgiu, vertinant tokius nemokumo problemų sprendimo elementus kaip nemokumo procesų trukmė, kaina, išlaidų diferenciacija, nemokumo teisinės bazės tvirtumas ir pan. Taigi, jo akivaizdus ir nuolatinis smukimas demonstravo

---

¹² Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projektas. *Teisės aktų informacinė sistema*, 2018, Nr. 18-2391.

¹³ Pasaulio banko tyrimas „Doing Business“ – tai verslo aplinkos vertinimas pagal Pasaulio banko apibrėžtą metodiką ir scenarijus. Atlikdamas šį tyrimą Pasaulio bankas nagrinėja verslo plėtrą skatinančius ir stabdančius veiksnius skirtingose valstybėse ir regionuose ir šiuos reitinguoja savo kasmetinėje ataskaitoje. „Doing Business“ tyrimo ataskaitoje verslo aplinka vertinama pagal 11 rodiklių: verslo pradžia, statybos leidimų gavimas, prisijungimas prie elektros tinklų, turto registravimas, kredito gavimas, smulkiųjų investuotojų apsauga, mokesčių mokėjimas, užsienio prekyba, sutarčių vykdymas, nemokumo indeksas ir darbuotojų įdarbinimas (šis rodiklis bendram šalies rezultatui įtakos neturi).

¹⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167. *Teisės aktų registras*, 2017-03-13, Nr. 4172.

¹⁵ Pasaulio bankas. Tyrimo „Doing Business 2017“ Lietuvos ataskaita, p. 93 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://documents.worldbank.org/curated/en/117771478598196679/pdf/109957-WP-DB17-PUBLIC-Lithuania.pdf>.

¹⁶ Pasaulio bankas. Tyrimo „Doing Business 2018“ Lietuvos ataskaita, p. 4 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/LTU%202018.pdf>.

¹⁷ Pasaulio bankas. Tyrimo „Doing Business 2019“ Lietuvos ataskaita, p. 4 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/LTU%202019.pdf>.

¹⁸ Pasaulio banko tyrimas „Doing Business 2020“ Lietuvos ataskaita, p. 4 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/l/lithuania/LTU.pdf>.

tai, kad Lietuvos Respublikos nemokumo sistema reikalavo permainų ir bendrame valstybių kontekste buvo būtina imtis priemonių, siekiant efektyvinti nemokumo procesus, t. y. trumpinti jų trukmę, mažinti kainą, gerinti teisinę bazę, diegiant naujoves ir inicijuojant reformas.

Ir nors viešumoje galima sutikti teiginių, jog Pasaulio banko tyrimo duomenis yra sunku naudoti kaip gaires reformoms realiame pasaulyje, kuriame politikos formuotojai turi pasirinkti, kur išleisti savo politinį kapitalą¹⁹, manytina, kad tyrimo duomenų analizė dėl savo detalumo ir pripažinimo pasaulyje vis tiek tampa viena iš pagrindinių dedamųjų, sprendžiant, kokios teisinės sistemos reformos yra būtinos šalyje. Pasaulio banko tyrimas savo esme yra viena iš priemonių įvertinti sąlygas užsiimti verslu kiekvienoje iš tyrime dalyvaujančių 190 valstybių, o jo rezultatai yra ypatingai reikšmingi tiek politine, tiek ekonomine prasme²⁰, todėl, akivaizdu, kad aukštesnė valstybės vieta reitinge lemia ne tik geresnį valstybės įvaizdį tarptautinėje arenoje, bet ir potencialą naujo verslo ir darbo vietų kūrimuisi šalyje, taip pat galimybes pritraukti investicijas tarptautiniu ir nacionaliniu mastu, ko pasekme galima būtų laikyti šalies produktyvumo ir atlyginimų augimą. Atsižvelgiant į tokią Pasaulio banko tyrimo reikšmę, natūralu, kad siekiant užtikrinti gerą Lietuvos įvaizdį verslo aplinkoje ir padaryti reikšmingą postūmį Pasaulio banko tyrimo reitinge nemokumo problemų sprendimo srityje, nemokumo indeksą lemiantys kriterijai – nemokumo procesų trukmė, kaina, išlaidų diferenciacija ir pan. – bei to pokyčius atliepanti juridinių asmenų nemokumo procesų reforma, Lietuvos Respublikos vykdomajai ir leidžiamajai valdžioms tapo prioritetiniu uždaviniu, tikintis, kad dėl „įvykdytos nemokumo teisės reformos Lietuvos reitingas Pasaulio banko rengiamame „Doing Business“ reitinge pakils į aukštesnę vietą per keletą punktų“²¹.

Kita ne ką ne mažiau reikšminga aplinkybė, lėmusi nemokumo sistemos reformą, yra Europos Sąjungos formuojama nemokumo politika. Dar 2014 metais Europos Komisija išleido rekomendaciją, kurios tikslas – „skatinti valstybes nares sukurti sistemą, leidžiančią

---

¹⁹ KRAAY, A; ir TAWARA N. Can Disaggregated Indicators Identify Governance Reform Priorities?. *Policy Research Working Paper*, 2010, t. 5254, p. 29 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://documents.worldbank.org/curated/en/279171468175763306/pdf/WPS5254.pdf>;

²⁰ ŽYLIUS, R; ir BASHEKA B. C. Insights on the Relevance of World Bank Doing Business Reports and the Recommendations for Improvement, 2014, p. 1 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: https://www.nrd.no/file/repository/resources/insights_on_doing_business_nrd_utamu.pdf.

²¹ MULEVIČIENĖ, S. Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Lietuvos Teisė 2019: Esminiai Pokyčiai*, 2019, p. 65.

veiksmingai restruktūrizuoti finansinių sunkumų patiriančias perspektyvias įmones ir suteikti sąžiningiems verslininkams dar vieną galimybę, taip skatinant verslumą, investicijas, užimtumą ir padedant mažinti kliūtis, trukdančias sklandžiai vidaus rinkos veiklai²². Taigi, Europos Sąjungos pozicija, kad restruktūrizavimas turi prioritetą bankroto atžvilgiu ir valstybės narės nacionaliniu reguliavimu turėtų skatinti juridinių asmenų tęstinumą ir sudaryti sąlygas sunkumus patiriančioms bendrovėms atsitiesti, buvo aiški jau ne vienerius metus, o Lietuva, įgyvendindama ir dalyvaudama Europos Sąjungos nemokumo politikos formavime, turėjo ir galėjo pastebėti priešingą valstybėje susiklosčiusią tendenciją, jog šalyje finansinių sunkumų patiriantys skolininkai įprastai yra likviduojami dėl bankroto.

Minėtą priešingą tendenciją patvirtina ir Nemokumo valdymo tarnybos paskutinė ataskaita, pasak kurios 1992 – 2019 m. laikotarpiu Lietuvoje įmonėms buvo pradėtas 26871 bankroto procesas, kai tuo tarpu restruktūrizavimo procesų skaičius yra neproporcingai mažas – 495²³. Dar didesnis skirtumas susidaro tuomet, kai bandome palyginti procesų sėkmingumą, per tą patį ataskaitinį laikotarpį sėkmingai buvo užbaigtos 23 475 įmonių bankroto bylos, kai tuo tarpu restruktūrizavimo procesų skaičius siekia vos 48²⁴. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvai, kaip Europos Sąjungos valstybei narei, siekiančiai nemokumo sistemos veiksmingumo ir atitikties tarptautiniams standartams, Europos Sąjungos formuojama politika skatinanti verslo išsaugojimą ir politikai priešingas bei toks didelis kontrastas tarp Lietuvoje įgyvendinamų nemokumo procesų galėjo ir turėjo būti ryškia indikacija nemokumo sistemos pertvarkai ir rodikliu, jog valstybės politikai nemokumo srityje reikia ryškių permainų ir išgrynintų prioritetų.

Pažymint Europos Sąjungos nemokumo politikos įtaką Lietuvos Respublikos nacionalinei teisei, atskirai paminėtinas 2017 m. vasarą įsigaliojęs Tarybos Reglamentas

---

²² 2014 m. kovo 12 d. Europos Komisijos komunikatas 2014/135/ES dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą. OL, 2014 L 74, p. 67.

²³ Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų 2019 m. sausio – birželio mėn. apžvalga, 2019-09-25, Nr. (6.13)D4-1315, p. 1, 10 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.avnt.lt/assets/Veiklos-sritys/Nemokumas/Nemokumo-duomenys-ir-analize/2019-I-pusmSTATISTIKAI-APZVALGA2019-09-30.pdf>.

²⁴ *ibid.*

(ES) Nr. 2015/848 dėl nemokumo bylų (nauja redakcija)²⁵. Naujuoju reglamentu buvo „išspręsta daug įsisenėjusių problemų: išplėtus taikymo sritį priartėta prie tarptautiniu lygiu taikomų taisyklių bei atsižvelgta į fizinių asmenų nemokumo atvejus; įtvirtinta aiški nemokumo procedūrų išviešinimo Europos mastu tvarka; rasta būdų juridiniams asmenims apriboti „bankroto turizmą“, nesuvaržant asmenų įsisteigimo laisvės“²⁶. Būtent į šio reglamento reguliavimą, jo naujoves yra JANĮ projekto aiškinamajame rašte²⁷ referuojami tokie reforma įgyvendinami pokyčiai kaip teisės aktų taikymo srities modifikavimas, tvarkos įmonių grupės narių koordinavimo procese tarpvalstybinių įmonių grupės narių nemokumo atvejais nustatymas, nemokumo registro ir duomenų apsaugos klausimų išsprendimas. Taigi, šis reglamentas, nors ir yra tiesioginio taikymo Europos Sąjungos teisės aktas, manytina, kad siekiant didesnio teisinio aiškumo taikant reglamentą nacionaliniu mastu bei remiantis Europos Sąjungos teisės harmonizavimo keliamais tikslais, neginčytinai tapo vienu iš veiksnių, paskatinusių reformą ir JANĮ projekto atsiradimą.

Be jau minėtų faktorių, aplinkos, kurioje kilo poreikis reformai, kontekste svarbu paminėti ir nacionaliniu mastu atliktus nemokumo situacijos vertinimus, kurie leido įsivertinti Lietuvos teisės bazę nemokumo srityje. Reikšmingiausiais veiksniais laikytini 2014 – 2015 m. atlikti valstybiniai auditai „Įmonių restruktūrizavimo proceso valdymas“ bei „Įmonių bankroto proceso valdymas ir kontrolė“. „Įmonių restruktūrizavimo proceso valdymas“ audito ataskaitoje buvo pažymėta, jog dviejų atskirų nemokumo procesų (restruktūrizavimo ir bankroto) taikymas turi trūkumų dėl skirtingo nemokumo apimties vertinimo ir nenumatyto sklandaus perėjimo iš restruktūrizavimo proceso į bankroto procesą²⁸. Tuo tarpu, „Įmonių bankroto proceso valdymas ir kontrolė“ audito ataskaitoje buvo padarytos išvados, jog teisinis reglamentavimas dėl bankroto iniciavimo turi trūkumų dėl netinkamos nemokumo sąvokos apibrėžties ir terminų nustatymo reikiamybės, o pats

---

²⁵ 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 2015/848 dėl nemokumo bylų. OL, 2015 L 141, p. 19–72.

²⁶ ŽUKAUSKAITĖ, M. Nemokumo reglamento naujovės. *Teisė*, 2018, t. 106, p. 188.

²⁷ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Nr. XIIIIP-2779. *Teisės aktų informacinė sistema*, 2018, Nr. XIIIIP-2777- XIIIIP-2789.

²⁸ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Valstybinė audito ataskaita: įmonių restruktūrizavimo proceso valdymas, 2015-10-02, Nr. VA-P-20-12-14, p. 6 [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3420>.

bankroto procesas nepakankamai gerai koordinuojamas ir kontroliuojamas²⁹. Kadangi abiejų minėtų valstybinių auditų metu buvo analizuojamas nemokumo procesų efektyvumas, priežiūra ir kontrolė, manytina, jog šios ir kitos auditų metų nustatytos problemos Lietuvos nemokumo sistemoje bei pasiūlytos rekomendacijos, kurių pagrindu valdžia raginama formuoti ir vykdyti efektyvesnę nemokumo politiką, buvo viena iš priežasčių valstybės žengtiems žingsniams nemokumo procesų reformos link, juk būtent procesų efektyvinimą ir teisinės bazės vieningumą galima laikyti pagrindinėmis įgyvendintos reformos dedamosiomis.

Apibendrinant galima teigti, kad juridinių asmenų nemokumo reformos atsiradimui įtakos turėjo ne tik valstybės vidaus veiksniai – valstybinių auditų metu nustatyta taisytina nemokumo teisinės bazės būklė, neproporcingai mažas restruktūrizavimo procesų skaičius, rodantis neigiamą tendenciją nekontroliuojamiems ir ypač dažniems verslo žlugimo atvejams, bet ir valstybės vertinimas tarptautiniame kontekste bei Europos Sąjungos diktuojama nemokumo politika ir teisės aktų leidyba. Vis dėlto, vertinant reformos aplinką, galima daryti išvadą, kad nepaisant to, koks veiksnys – išorės ar vidaus – paskatino valstybės sprendimų priėmėjus imtis reformos, pagrindine reguliavimo pasikeitimo prielaida turėtų būti laikomas siekis gerinti verslo aplinką Lietuvoje, sudarant sąlygas finansinius sunkumus patiriantiems juridiniams asmenims išsaugoti verslą.

1.2. Nemokumo procesų reformos tikslai ir uždaviniai

Bet kokia reforma keliamam tikslui pasiekti įprastai galima numatyti eilę skirtingų ir atsietų uždavinių, kuriuos įgyvendinus bus pasiektas tas pats rezultatas. Siekiant tinkamai išanalizuoti konkrečius reforma įgyvendintus pokyčius, naujoves ir suprasti reformos kryptį yra svarbu ne tik ištirti jos aplinką, bet ir įsigilinti į tai, kokius kelius tikslui pasiekti įstatymų leidėjas deklaruoja, kad pasirinko, per kokių kategorijų modifikavimą yra siekiama rezultato ir teigiamo pokyčio. Toliau, siekiant kryptingos įstatymo nuostatų

---

²⁹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Valstybinė audito ataskaita: bankroto proceso valdymas ir kontrolė, 2014-11-25, Nr. VA-P-20-8-15, p. 5 [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3285>.

interpretacijos, šiame magistro darbo skyriuje bus gilinamasi į reformos tikslus bei uždavinius, numatytus JANĮ lydimojoje medžiagoje ir susijusiuose dokumentuose.

Aiškinamajame įstatymo projekto rašte, pagrindiniu JANĮ tikslu yra nurodytas siekis „didinti nemokumo procesų efektyvumą ir sudaryti sąlygas išsaugoti gyvybingą verslą“³⁰. Kaip galima suprasti, reformos idėja yra grindžiama tokių problemų, kaip nemokumo sistemos subjektų netenkinantis procesų trukmės ir rezultato santykis bei itin didelis bankroto procesų populiarumas, darantis žalą Lietuvos verslo aplinkai, sprendimu. Tokio tikslo iškėlimas, akivaizdu, maksimaliai atliepia tiek Europos Sąjungos, tiek tarptautiniu politiniu mastu jau seniai vyraujančią moksliniais tyrimais grįstą nuomonę ir politinę valią, kad tinkamas ir efektyvus restruktūrizavimo režimas yra viena pagrindinių priemonių šalių ekonominei situacijai gerinti ir konkurencingumui didinti³¹. Pažymėtina, jog taip suformuluotas įstatymo projekto tikslas savaime pabrėžia, kad bankroto procesui restruktūrizavimo atžvilgiu turėtų atitekti antraplanis vaidmuo, nes būtent sėkmingai įgyvendintos bankroto procedūros veda prie juridinio asmens likvidavimo ir verslo žlugimo, o ne jo išsaugojimo. Priedo, įstatymo priėmimas ir įgyvendinimas, jo taikymas turėtų pasiūlyti ir tuo pačiu paskatinti nemokumo situacijose esančius subjektus pasirinkti tokias nemokumo situacijos sprendimo priemones, kurios ne tik nereikalautų neproporcingai didelių laiko ir finansinių sąnaudų, t. y. būtų efektyvios, bet ir suteiktų galimybes finansinius sunkumus patiriantiems juridiniams asmenims atsitiesti ir tęsti veiklą.

Pirmiau nurodytas JANĮ tikslas yra remiamas trimis, jį pasiekti padėsiančiais uždaviniais: i) bankroto procedūrų spartinimu; ii) prielaidų kreditorių reikalavimų tenkinimui didesne apimtimi sudarymu ir iii) naujo nemokumo administratorių priežiūros modelio įtvirtinimu. Pirma, reforma ketinama „spartinti bankroto procedūras, tobulinant atlyginimo nemokumo administratoriui, turto pardavimo, bankroto proceso terminų, nemokumo procesų dalyvių ginčų nagrinėjimo ir kitų klausimų reguliavimą“³². Šiame kontekste galima išskirti pagrindinį bankroto proceso elementą, kuris yra ypatingai svarbus

---

³⁰ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Nr. XIIIIP-2779. *Teisės aktų informacinė sistema*, 2018, Nr. XIIIIP-2777- XIIIIP-2789.

³¹ MULEVIČIENĖ, S. Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Lietuvos Teisė 2019: Esminiai Pokyčiai*, 2019, p. 65.

³² Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Nr. XIIIIP-2779. *Teisės aktų informacinė sistema*, 2018, Nr. XIIIIP-2777- XIIIIP-2789.

nemokumo procesuose dalyvaujantiems kreditoriams bei skolininkams – jo trukmę. Pritartina nacionalinėje teismų praktikoje išsakyti nuomonei, jog bankroto padėties „tęsimas paprastai nenaudingas nei kreditoriams, negaunantiems iš skolininko priklausančių lėšų, nei bankrutuojančiai įmonei, jei yra galimybių atnaujinti jos veiklą, taip pat įmonės savininkams ar dalyviams, turintiems teisę į turtą, liekantį atsiskaičius su kreditoriais.“³³. Iš pirmo žvilgsnio, šis bankroto procedūrų spartinimas, turintis atliepti bendrą bankroto proceso dalyvių interesą pabaigti šį procesą greitai, tačiau pažymėtina, jog spartinimas nebūtinai reiškia terminų mažinimą, tikėtina, jog šio uždavinio apimtyje kalbama apie tvarkos tobulinimą, kas gali reikšti pokyčius tam tikrų procedūrų įgyvendinimo būduose ir (ar) priemonėse arba apskritai terminų procedūroms suderinimą ir apibrėžimą. Manytina, jog konkrečiai šio uždavinio, kaip spartinančio vieno iš nemokumo procesų procedūras, sėkmingas įgyvendinimas, panašu, kad yra nukreiptas į bendrai įstatymui keliamą tikslą – didinti nemokumo procesų efektyvumą.

Antrasis reformos uždavinys – „sudaryti prielaidas kreditorių reikalavimų tenkinimui didesne apimtimi, skatinant finansinių sunkumų turinčių, tačiau perspektyvių, juridinių asmenų restruktūrizavimą, juridinio asmens ir kreditorių neteisminius susitarimus, didinant nemokumo proceso išlaidų kontrolę, susiejant nemokumo administratoriaus atlygį su grąža kreditoriams“³⁴. Akivaizdu, jog procese dėl nemokumo susiduria daug skirtingų interesų ir jų užtikrinimas ir (ar) suderinimas gali tapti keblia užduotimi, tuo tarpu, remiantis Pasaulio banko tikslais, iškeltais efektyviai nemokumo sistemai³⁵ yra rekomenduojama stengtis, kad nemokumo teisiniu reguliavimu kuo labiau būtų apsaugoti kreditorių interesai ir nepažeisti skolininko interesai. Pastebėtina, jog iš pirmo žvilgsnio šio uždavinio įgyvendinimas turėtų pagerinti būtent kreditorių padėtį nemokumo procesuose – padidinti jų grąžą, tačiau pradėjus analizuoti konkrečius jo elementus galima išvelgti įstatymo rengėjo valią modifikuoti nūdienai įprastą nemokumo sistemos tendencijas praktikoje – ypač dažnus bankroto procesus. Panašu, kad šio uždavinio apimtyje yra siekiama paskatinti nemokumo

---

³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje *Nordea Bank Finland Plc v. UAB „Ingero“*, bylos Nr. 3K-3-16/2014.

³⁴ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Nr. XIIIIP-2779. *Teisės aktų informacinė sistema*, 2018, Nr. XIIIIP-2777- XIIIIP-2789.

³⁵ Pasaulio bankas. Veiksmingos nemokumo ir kreditorių teisių sistemos principai. Vašingtonas: 2016. [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://documents.worldbank.org/curated/en/518861467086038847/pdf/106399-WP-REVISED-PUBLIC-ICR-Principle-Final-Hyperlinks-revised-Latest.pdf>.

proceso dalyvius stengtis išsaugoti finansinius sunkumus patiriančius, tačiau gyvybingus, verslus, ieškoti bendrų sprendimų, kuriuos sąlygotų skolininkų ir kreditorių bendradarbiavimas, o ne priešiški tarpusavio santykiai. Reikėtų manyti, kad būtent šių siekių įgyvendinimas reforma, turėtų padėti pasiekti antrąją reformos tikslo dalį – sąlygų gyvybingo verslo išsaugojimu sudarymą, įstatymo autorius negali prognozuoti, ar nemokumo procesuose dalyvaujantys asmenys elgsis įstatymo siūlomą, sąmoningai rekomenduojamą būdu, tačiau tai yra bandymas iškelti aiškų prioritetą restruktūrizavimui bankroto atžvilgiu.

Paskutinis, juridinių asmenų sistemos reformai keliamas uždavinys – „įtvirtinti naują nemokumo administratorių priežiūros modelį, apjungiant bankroto ir restruktūrizavimo administratorių profesijas į vieną ir iš valstybinės priežiūros pereinant į pusiau valstybinę, sukuriant nemokumo administratorių savivaldą“³⁶. Priešingai nei anksčiau minėtus uždavinius, šio negalima aiškiai priskirti nei prie įstatymo tikslu keliamo nemokumo procesų efektyvumo didinimo, nei prie sąlygų gyvybingo verslo išsaugojimui sudarymo. Tačiau šis ketinimas įdiegti naują administratorių priežiūros, savivaldos modelį, iš pirmo žvilgsnio reikšmingas tik patiems nemokumo administratoriams ir sudarantis prielaidas lygių jų galimybių užtikrinimui, vis dėl to gali turėti įtakos ir administratorių funkcijų apimties aiškumui, jų kompetencijos augimui ir savaime nemokumo procesų administravimo kokybei, kas vėlgi galėtų būti siejama būtent su nemokumo procesų efektyvinimu, nes kokybiškai atliekamos paslaugos apima ir protingai greitą jų atlikimą.

Taigi apibendrinant nemokumo sistemos reformos tikslus ir uždavinius, galima daryti išvadą, jog nauju JANĮ buvo siekiama ne tik suartinti du nemokumo procesus – bankrotą ir restruktūrizavimą, bet ir spręsti nusistovėjusias juridinių asmenų nemokumo teisinio reguliavimo taikymo problemas, sąlygojančias ilgą procesų trukmę, nedidelę grąžą kreditoriams, nesinaudojimą verslo išsaugojimo galimybėmis³⁷. Ir nors, kol kas nėra įmanoma pasverti reformos įgyvendinimo rezultatų, remiantis tokiu reformos siekių aiškinimu, akivaizdu, kad naujuoju įstatymu yra bandoma pagerinti valstybės verslo

---

³⁶ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Nr. XIIIIP-2779. *Teisės aktų informacinė sistema*, 2018, Nr. XIIIIP-2777- XIIIIP-2789.

³⁷ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Nr. XIIIIP-2779. *Teisės aktų informacinė sistema*, 2018, Nr. XIIIIP-2777- XIIIIP-2789.

aplinką bei modifikuoti visuomenės požiūrį į nemokumo problemas, skatinant kreditorius ir skolininkus nemokumo situacijas spręsti bendro sutarimo, interesų derinimo keliu.

2. NEMOKUMO PROCESŲ REGULIAVIMO POKYČIAI IR NAUJOVĖS BEI JŲ VERTINIMAS

2.1. Atskirų nemokumo procesų reguliavimo pokyčių ir naujovių vertinimas

2.1.1. Nemokumo sampratos pokyčiai

Nepaneigiama tai, kad nemokumo sąvoka yra pagrindinė kategorija, aplink kurią sukasi visas nemokumo procesų reguliavimas, o nuo to kaip suprantamas nemokumas konkrečioje valstybėje įprastai priklauso reikšmingi teisiniai padariniai, bankroto procedūrų efektyvumas, finansinius sunkumus patiriančių subjektų identifikavimas laike ir pačių nemokumo procesų prioretizavimas bei trukmė, todėl reguliavimo prasme yra būtina nemokumą apibrėžti, kad jo taikymas taptų prognozuojamu³⁸. Skirtingų šalių teisės doktrinoje bei Lietuvos mokslininkų³⁹ darbuose jau ne vienerius metus pastebimi bandymai atrasti tinkamiausią nemokumo sąvoką bei jos nustatymo kriterijus, tad visiškai nenuostabu, kad Lietuvos įstatymų leidėjas naujuoju JANĮ nusprendė modifikuoti nemokumo sąvoką ir pasiūlyti naują jos apibrėžimą, kuris turėtų padėti didinti nemokumo procesų efektyvumą ir sudaryti sąlygas išsaugoti gyvybingą verslą.

Iki naujo JANĮ priėmimo Lietuvoje nemokumo sąvoką nustatė Įmonių bankroto įstatymo 2 straipsnio 8 dalis⁴⁰, pagal kurią įmonės nemokumas buvo suprantamas kaip „įmonės būseną, kai ji neatsiskaito su kreditoriumi (kreditoriais) praėjus trims mėnesiams po termino, nustatyto įstatymų, kitų teisės aktų, taip pat kreditoriaus ir įmonės sutartyse įmonės įsipareigojimams įvykdyti, arba praėjus tokiam pat terminui po kreditoriaus (kreditorių) reikalavimo įvykdyti įsipareigojimus, jeigu sutartyse terminas nebuvo nustatytas, ir pradelsti įmonės įsipareigojimai (skolos) viršija pusę į jos balansą įrašyto turto vertės“⁴¹. Taigi, šis apibrėžimas iš esmės nustatė dvi sąlygas įmonės nemokumo pripažinimui: i) įmonės įsipareigojimų neįvykdymas nustatytu terminu; ir ii) pradelstų

³⁸ NORKUS, R. Nemokumas ir jo sąvokos dualizmas Lietuvos teisėje: ar reikalinga teisinio reguliavimo reforma? *Justitia*, 2013, 78 p. 2.

³⁹ Nemokumo sampratos ir sąvokos klausimai yra analizuojami tokių Lietuvos teisės mokslininkų kaip prof. Dr. Rimvydas Norkus, dr. Kristinos Bernotaitės, dr. Vilija Makuckienė ir kiti.

⁴⁰ Kadangi atskirai Įmonių restruktūrizavimo įstatymas nemokumo sąvokos atskirai neapibrėžė, laikytina, kad ši nuostata taikoma abiejų nemokumo procesų apimtyje.

⁴¹ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001-04-11, Nr. 31-1010.

įmonės įsipareigojimų dydis viršijantis pusę į jos balansą įrašyto turto vertės. Be minėtų sąlygų nemokumui nustatyti, Įmonių bankroto įstatymo 9 straipsnio 7 dalis konkrečiai bankroto kontekste reglamentavo tai, kad „bankroto byla iškeliamą, jeigu teismas nustatė, kad yra bent viena iš šių sąlygų: i) įmonė yra nemoki arba įmonė vėluoja išmokėti darbuotojui (darbuotojams) darbo užmokestį ir su darbo santykiais susijusias išmokas; ii) įmonė negali arba negalės vykdyti įsipareigojimų“⁴². Pažymėtina, jog apibrėžtas reguliavimas, sudarė sąlygas kelti bankroto bylas nemokumo būklės neatitinkančioms įmonėms ir pats įstatymas nenumatė, koku būdu turėtų būti nustatomi faktai, sąlygojantys įmonės nemokumą ir (ar) bankroto bylos iškėlimą, taigi darytina išvada, kad minėtų sąlygų vertinimas (būdai ir priemonės) šia įstatymo redakcija buvo palikti teismų diskrecijai.

Minėtas reguliavimas nebuvo tobulas, remiantis valstybinio audito „Įmonių bankroto proceso valdymas ir kontrolė“ ataskaita, „įmonių finansinėse ataskaitose nėra išskiriami pradelsti įsipareigojimai, todėl nustatyti įmonės nemokumą, t. y. nustatyti, ar šie viršija pusę įmonės turto, yra sudėtinga ir galima tik gavus tikslesnius duomenis iš įmonės buhalterijos, o tai ne visada operatyviai pavyksta padaryti net teismui“⁴³. Taip pat, „esant tokiam nemokumo apibrėžimui, yra dar sudėtingiau nustatyti, nuo kada įmonė atitinka nemokumo sąvoką ir kada vadovai turėjo inicijuoti bankrotą“⁴⁴, o „teismas neturėdamas tikslų duomenų taip pat neretai keldamas bankroto bylą remiasi turto ir įsipareigojimų santykiu arba daro prielaidą apie pradelstų įsipareigojimų dydį“⁴⁵. Šios ir kitos valstybinio audito metu išreikštos pastabos demonstravo akivaizdų poreikį koreguoti nemokumo sampratą, kad būtų užtikrintas balansas tarp didesnio nemokumo procesų prieinamumo ir savalaikio jų pradžios momento, taip pat, kad laikinus finansinius sunkumus patiriantys juridiniai asmenys būtų apsaugoti nuo nepagrįsto nemokumo procesų iniciavimo.

Šiai dienai naujojo JANĮ 2 straipsnio 7 dalis nustato, kad „juridinio asmens nemokumas – juridinio asmens būseną, kai juridinis asmuo laiku negali vykdyti turtinių

---

⁴² Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001-04-11, Nr. 31-1010.

⁴³ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Valstybinė audito ataskaita: bankroto proceso valdymas ir kontrolė, 2014-11-25, Nr. VA-P-20-8-15, p. 24 [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. kovo 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3285>.

⁴⁴ *ibid.*

⁴⁵ *ibid.*

prievolių arba juridinio asmens įsipareigojimai viršija jo turto vertę⁴⁶. Tuo tarpu, „keliant juridinio asmens bankroto bylą turėtų būti nustatoma reali į balansą įrašyto turto vertė, o juridinio asmens balanso duomenimis apie turta ir jo vertę būtų galima remtis tik tuo atveju, kai nekyla abejonių dėl balanso duomenų patikimumo“⁴⁷. JANĮ įtvirtinta nauja nemokumo sąvoka, pasak įstatymo leidėjo, sudaro „prielaidas juridinio asmens bankroto bylą iškelti nedelsiant, kai dėl bankroto bylos iškėlimo kreipiasi juridinio asmens vadovas arba likvidatorius“⁴⁸, o tuo tarpu „kreditoriaus teisė kreiptis dėl bankroto bylos iškėlimo atsirastų tik po tam tikrų numatytų aplinkybių, kas suponuoja, kad juridinio asmens prievolių įvykdymo terminai būtų pradelsti, o juridinio asmens pajėgumas vykdyti savo prievoles jau būtų abejotinas“⁴⁹. Taigi, darytina išvada, kad šiuo reguliavimu Lietuvos įstatymų leidėjas aiškiai pasirenka, kad nemokumo sąvoka Lietuvoje bus alternatyviai apibrėžiama gerai nemokumo teisės doktrinoje pažįstamais likvidumo (negalėjimas įvykdyti prievolių) ir balanso (skolininko įsipareigojimai viršija jo turto vertę) testais, taip atsisakant pradelstų mokėjimų ir turto santykio vertinimo ir užtikrinant objektyvesnę ir aiškesnę skolininko finansinės padėties įvertinimą ir bankroto bylų savalaikį ir pagrįstą kėlimą.

Jungtinių tautų Tarptautinės prekybos teisės komisijos Nemokumo teisės teisėkūros gairėse (toliau – **UNCITRAL gairės**), kurios pripažįstamos kelrodžiu nemokumo teisės teisėkūros procesuose, yra teigiama, kad nemokumo nustatymo kontekste likvidumo testas laikomas labiausiai paplitusiu, o jį taikant skolininko nemokumo procesas gali būti pradedamas pakankamai anksti, sudarant prielaidas minimizuoti turto išėikvojimą, taip pat taikant šį testą, sudaromos pakankamai palankios galimybės pasinaudoti nemokumo procedūromis⁵⁰. O atitinkamai, balanso testas, kai jis taikomas kaip savarankiškas pagrindas nemokumo procedūroms pradėti, gali tik paskatinti vėlesnius nemokumo procesus, taip pat juo remiantis paslaugų įmonės gali būti laikomos faktiškai nemokiomis

---

⁴⁶ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2019-06-27, Nr. 10324.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Nr. XIIIIP-2779. *Teisės aktų informacinė sistema*, 2018, Nr. XIIIIP-2777- XIIIIP-2789.

⁴⁸ *ibid.*

⁴⁹ *ibid.*

⁵⁰ Jungtinių Tautų Tarptautinės prekybos teisės komisija. Nemokumo teisės teisėkūros gairės. Niujorkas: United Nations Publication, 2005, p. 45-48 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf.

dėl turto trūkumo, netgi jei verslas iš esmės yra gyvybingas⁵¹. Tačiau nepaisant minėtų balanso testo trūkumų, UNCITRAL gairėse yra pripažįstama, kad vienas iš būdų nustatyti nemokumui yra būtent Lietuvos pasirinktas likvidumo ir balanso testų derinimas, kai nemokumo procedūros pradedamos tenkinus bent vieną iš minėtų testų⁵².

Papildomai pažymėtina, jog toks alternatyvus likvidumo ir balanso testų taikymas užsienio praktikoje yra gerai žinomas. Pavyzdžiui, Čekijoje, Graikijoje, Airijoje, Maltoje, Lenkijoje, Portugalijoje ir Jungtinėje Karalystėje nemokumo procedūros gali būti pradėtos, kai įmonės negali apmokėti skolų, remiantis arba likvidumo testu, arba balanso testu⁵³. Nuo minėtų šalių smarkiai nesiskiria ir Austrija, Bulgarija, Slovėnija bei Vokietija, kuriose nemokumo procedūros gali būti pradėtos, kai įmonė yra nelikvidi arba per daug įsiskolinusi, t. y. atitinkamai taikomi likvidumo arba balanso testai⁵⁴. Taigi, Lietuvos įstatymų leidėjo sprendimas nustatant juridinio asmens nemokumą taikyti likvidumo ir balanso testus alternatyviai yra pagrįstas ilgamete užsienio valstybių, kurios Pasaulio banko tyrime lenkia Lietuvą⁵⁵, praktika, kuri ne tik, kad yra sutinkama užsienio valstybių nemokumo teisėje, bet ir yra rekomenduojama UNCITRAL gairėse kaip sprendimas, sudarantis sąlygas geriau atskleisti skolininko esamą ir būsimą finansinę padėtį, nustatyti kilusių finansinių sunkumų (ne)laikinumą.

Tačiau nepaisant visų išvardintų teigiamų nustatytos nemokumo sąvokos pusių, teisės doktrinoje⁵⁶ ir ypač viešojoje erdvėje galima sutikti teisės mokslininkų ir praktikų nuogaštavimų, kad po JANĮ įsigaliojimo atsirado prielaidos realiai ilgalaikių finansinių sunkumų neturinčius juridinius asmenis pripažinti nemokias, taip pat, kad remiantis tokia nemokumo sąvoka atsiranda didelė piktnaudžiavimo tikimybė dėl menkų juridinio asmens

---

⁵¹ *ibid.*

⁵² Jungtinių tautų Tarptautinės prekybos teisės komisija. Nemokumo teisės teisėkūros gairės. Niujorkas: United Nations Publication, 2005, p. 45-48 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf.

⁵³ 2016 m. Europos Komisijos studija „Dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą. Palyginamoji valstybių narių teisinio reguliavimo ir praktikos analizė“. Liuksemburgas: Publications Office of the European Union, 2016, p. 184.

⁵⁴ *ibid.*

⁵⁵ Pasaulio bankas. Nemokumo problemų sprendimo reitingas [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/resolving-insolvency#>.

⁵⁶ MULEVIČIENĖ, S. Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Lietuvos Teisė 2019: Esminiai Pokyčiai*, 2019, p. 68.

skolų keliant nepagrįstas bankroto bylas. Tokie nuogaštavimai yra siejami su tuo, kad naujuoju reguliavimu yra atsisakoma nemokumo siejimo su konkrečiu juridinio asmens įsipareigojimų dydžiu, pradelstų įsipareigojimų ir juridinio asmens turto santykiu. Šiame kontekste, akivaizdu, kad juridinio asmens įsipareigojimams perkopus turto vertę, jo turto balansas bus neigiamas, tačiau pirmosios nemokumo apibrėžimo sąlygos apimtyje nemokiais juridiniais asmenimis formaliai galėtų laikomi ir tie asmenys, kurie neįvykdys ar vėluos įvykdyti sąlyginai nedidelius savo įsipareigojimus, dėka ko gali, priešingai nei, kaip jau nustatėme, siekiama šia reforma, padaugėti nemokumo procesų iniciacijų. Pažeidžiamiausiais juridiniais asmenimis esant naujai nustatytoms nemokumo sąlygoms būtų laikytini juridiniai asmenys dirbantys su ilgalaikiais projektais, kurių pelnas įprastai numatomas ateityje, taip pat naujai įsisteigę asmenys, kurie įprastai per pirmuosius keletą veiklos metų nepasiekia pelno, bei asmenys, kurie savo veikloje dažnai susiduria su minimaliais turimų įsipareigojimų vėlavimais dėl savo verslo specifikos.

Negana to, vertėtų pastebėti, kad nemokumo apibrėžimas ir jo samprata remiasi ne tik į juridinių asmenų išėjimą iš rinkos ir (ar) jų veiklos suvaržymus finansinių sunkumų aplinkybėse, nemokumo apibrėžimas svarbus ir juridinių asmenų vadovams, kurie turi įstatymo nustatytą pareigą kreiptis dėl bankroto bylos iškėlimo susidūrus su nemokumu. Kaip Lietuvos teismų praktikoje yra pažymėta – „pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo nevykdymas yra neteisėtas neveikimas, galintis sukelti žalą, už kurios padarymą įmonės vadovui kyla atsakomybė“⁵⁷. Formaliai žvelgiant į naują teisinį reguliavimą, juridinio asmens vadovas, siekdamas išvengti civilinės atsakomybės už galimai kilsiančią žalą kreditoriams, juridiniam asmeniui susidūrus su menkais finansiniais sunkumais turėtų pareigą kreiptis dėl bankroto bylos iškėlimo. Tokių aplinkybių sandūroje, galima daryti prielaidą, kad itin formalus reguliavimo taikymas ir aiškinimas atsilieptų juridinių asmenų vadovų (ypač samdomų) sprendimų priėmimui ir elgesiui, susidūrus su nemokumo būkle lemiančiomis situacijomis kasdieninėje juridinių asmenų veikloje.

Taigi, pagrindinė kritika modifikuotai nemokumo sąvokai remiasi tuo, kad itin formaliai vertinant JANĮ apibrėžtą nemokumo sąvoką susidaro prielaidos galimam per daug ankstyvų nemokumo procesų pradėjimui, kreditorių piktnaudžiavimui bei teisiniam

---

⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje *bankrutavusi uždaroji akcinė bendrovė ONDUBALT v. T. N.*, bylos Nr. 3K-3-416-469/2015.

neaiškumui juridinio asmens vadovo pareigos kreiptis dėl bankroto iškelimo kontekste. Reaguojant į šią kritiką, pažymėtina, kad nors ir sutiktina su mintimi, kad pati nemokumo sąvoka įstatyme yra gana lakoniška ir abstrakčiai suformuluota⁵⁸, kaip ir Įmonių bankroto įstatyme įtvirtintos normos atžvilgiu, taip ir šiuo, įstatymų leidėjas paliko didelę erdvę teismo diskrecijai ir galimoms jo interpretacijoms nemokumo nustatymo apimtyje. Ir šioje vietoje minėta rizika, kylanti pereinamuoju laikotarpiu, kuomet dar nėra aiškiai susiformavusi nauja teismų praktika, aiškinanti JANĮ nuostatas, vertėtų pažymėti, kad naujas įstatyminis nemokumo vertinimas, orientuotas į realią juridinių asmenų finansinę būklę, nustatomą objektyviais kriterijais, nėra toks naujas Lietuvos teismų praktikai.

Panašu, kad dar galiojant Įmonių bankroto įstatymui, Lietuvos teismai stengėsi savo nuožiūra užkirsti kelią juridinių asmenų, patiriančių tik laikinus ir trumpalaikio sezoninio pobūdžio finansinius sunkumus, nepagrįstam bankroto bylų kėlimui ir ypač akcentavo realios juridinio asmens finansinės būklės nustatymą, kaip tai pažymima nemokumo teisės doktrinoje⁵⁹. Pavyzdžiui, Lietuvos apeliacinis teismas vertindamas žemesnės instancijos teismo nutartį atsisakyti iškelti bankroto bylą yra pažymėjęs, kad „svarbu nustatyti tikrąją įmonės turto vertę ir tiksliai nustatyti pradelstus įsipareigojimus kreditoriams, <...> būtina išsiaiškinti aktualią atsakovo finansinę padėtį“⁶⁰. Kitoje byloje, galime sutikti kasacinio teismo poziciją, kad nustatant įmonės nemokumą turėtų būti atkreiptas dėmesys į „tai, ar įmonė turi pradelstų finansinių įsipareigojimų, ar ji susiduria su ilgalaikiais rimtais finansiniais sunkumais, kuriems konstatuoti nepakanka nustatyti pavienių ir (ar) atsitiktinių įsipareigojimų kreditoriams nevykdymo atvejų, bet turi būti nustatytas tokių atvejų sistemiškumas, t. y. pakartotinumai, tęstinumas ir pastovumas, ar šie finansiniai sunkumai užkerta kelią įmonei vykdyti įprastą ūkinę komercinę ar kitą įstatuose apibrėžtą veiklą“⁶¹. Taip pat pozityviai atrodo ir jau po JANĮ įsigaliojimo priimtoje nutartyje pakartotas

---

⁵⁸ MULEVIČIENĖ, S. Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Lietuvos Teisė 2019: Esminiai Pokyčiai*, 2019, p. 68.

⁵⁹ VIŠINSKIS, V., et al. Taikomas mokslinis tyrimo darbas „Nemokumo samprata ir jo teisinio reglamentavimo analizė“. Vilnius: Nacionalinė verslo administratorių asociacija, 2006, p. 18 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/1.doc>.

⁶⁰ Lietuvos apeliacinio teismo. 2015 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje *bankrutavusi uždaroji akcinė bendrovė „APM kompiuteriai“ v. uždaroji akcinė bendrovė „Lietaus pasiuntiniai“*, bylos Nr. e2-678-381/2015.

⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje *bankrutavusi uždaroji akcinė bendrovė „Tvorų tiekimas“ v. E. G., J. G., I. G., K. K.-G., V. G. ir G. G.*, bylos Nr. e3K-3-163-219/2019.

kasacinio teismo išaiškinimas, teigiantis, kad „sprendžiant klausimą dėl įmonės mokumo (nemokumo), prioritetą turėtų būti teikiamas reabilitaciniam tikslui“⁶², o „bankroto byla įmonei turi būti keliama, kai, išanalizavus visus duomenis, nelieka abejonių dėl įmonės nemokumo“⁶³, bei Lietuvos apeliacinio teismo nuosekliai formuojama pozicija, jog yra būtina vertinti realią įmonės turtinę padėtį ir įsipareigojimų apimtyje atsižvelgti į „realią, o ne įrašytą balanse, įmonės turimo turto vertę“⁶⁴.

Aukščiau nurodyta teismų praktika leidžia daryti išvadą, kad Lietuvos Respublikos teismai JANI įtvirtintos naujos nemokumo sąvokos atžvilgiu tikėtina netaikys formaliai ir laikysis jau daugelį metų formuojamos teismų praktikos tendencijų nemokumo nustatymo klausimu. Tokia teismų praktikos kryptis leidžia manyti, kad teismai ir toliau neturėtų juridinių asmenų pripažinti nemokiais „automatiškai“, t. y. formaliai remdamiesi pirmuoju nemokumo sąvoką apibrėžiančiu kriterijumi – negalėjimu laiku vykdyti turtinių prievolių, ir nemokumas bus vertinamas realiai, atsižvelgiant į objektyvius faktus, taip užkertant kelią piktnaudžiavimui nauja nemokumo sąvoka ir apsaugant laikinus finansinius sunkumus patiriančius juridinius asmenis nuo nepagrįstų teisminių ginčų.

2.1.2. Pokyčiai ir naujovės, lemiantys nemokumo procesų efektyvumą ir didesnę grąžą kreditoriams

Efektyvi nemokumo procedūra galima sakyti yra visų joje dalyvaujančių subjektų siekis, nes neefektyvumas sąlygoja ne tik didelius visuomeninius kaštus⁶⁵, bet ir nėra naudingas nei vienai iš procese dalyvaujančių šalių⁶⁶, nes išėikvoja begales laiko, finansinių ir kitų išteklių. Tuo tarpu, veiksminga kreditorių bei skolininkų teisių apsauga ir nemokumo

---

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2020 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje *E. B. v. bankrutuojanti uždaroji akcinė bendrovė „AV Systems“*, bylos Nr. e3K-3-6-823/2020.

⁶³ *ibid.*

⁶⁴ Lietuvos apeliacinis teismas. 2020 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje *S. M.-R. v. bankrutuojanti mažoji bendrija „Laisima“*, bylos Nr. e2-484-407/2020.

⁶⁵ TVARONAVIČIENĖ, M. Įmonių bankroto proceso ekonominio efektyvumo didinimo kryptys. *Ekonomika*, 2001, t. 54, p. 142.

⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje *Nordea Bank Finland Plc v. UAB „Ingero“*, bylos Nr. 3K-3-16/2014.

sistema yra svarbūs elementai finansų sistemos stabilumo užtikrinimui⁶⁷. Efektyvus nemokumo procesas turėtų būti suprantamas, kiek įmanoma mažiausiomis (protingomis) laiko, finansinėmis, žmogiškųjų išteklių sąnaudomis išspręstas nemokumo ginčas, kurio rezultate kreditoriai pasiekė geriausią įmanomą rezultatą, t. y. gavo grąžą. Šioje vietoje pažymėtina, kad būtent efektyvių nemokumo procesų siekis buvo keliamas JANĮ, todėl jo nuostatose galima atrasti daug naujovių ir pakeitimų nukreiptų į nemokumo procesų trukmės mažinimą, turto pardavimo tvarkos modifikavimą, kreditorių eilės pasikeitimus ir pan., kurie bus aptariami šiame magistro darbo skyriuje.

Pirmiausia – nemokumo procesų trukmė. Iki naujojo reguliavimo priėmimo Lietuvoje nei Įmonių bankroto įstatymas, nei Įmonių restruktūrizavimo įstatymas nenustatė jokių terminų ginčams dėl nemokumo proceso dalyvių sprendimų pirmosios instancijos teisme nagrinėjimo, taip pat, tokių terminų nenumatė ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nuostatos. Remiantis JANĮ projekto kūrimo metu viešai prieinama Nemokumo valdymo tarnybos apžvalga, bankroto procesas Lietuvoje 2017 m. vidutiniškai išsitęsavo iki 1,9 m., tuo tarpu, 2016 m. – 2,1 m.⁶⁸, kai pavyzdžiui, kitose valstybėse procesus pavykdavo įgyvendinti per vidutiniškai 1 m. (Danija, Suomija) – 1,5 m. (Latvija)⁶⁹. Ir nors nemokumo procesuose teismas yra „aktyvus ir jam suteikti įgaliojimai iš esmės leidžia spręsti dėl įvairių veiksmų <...>, siekiant pagrindinių šio proceso tikslų užtikrinimo“⁷⁰, o galiojusiais įstatymais buvo ribojamas tam tikrų nutarčių apskundimas, deja, bet tokios sąlygos pasirodė nepakankamos ir neribotos proceso šalių galimybės skūsti

---

⁶⁷ Pasaulio bankas. Veiksmingos nemokumo ir kreditorių teisių sistemos principai. Vašingtonas: 2016, p. 1 [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://documents.worldbank.org/curated/en/518861467086038847/pdf/106399-WP-REVISED-PUBLIC-ICR-Principle-Final-Hyperlinks-revised-Latest.pdf>.

⁶⁸ Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų 2017 m. apžvalga, 2018-02-07 Nr. (6.13)D4-278, p. 8 [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2017-met-APZVALGA2018-01-31internetui3.pdf>.

⁶⁹ Pasaulio bankas. Tyrimo „Doing Business 2018“ ataskaita, p. 157, 161 173 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>.

⁷⁰ VIŠINSKIS, V., JOKUBAUSKAS, R. Teismo vaidmuo juridinių asmenų nemokumo procese. *Jurisprudencija*, 2019, t. 26(2), p. 450.

įvairius proceso dalyvių sprendimus vis dėl to stabdė nemokumo procedūras ir ilgino paties proceso trukmę.

Taigi, naujajame JANĮ nemokumo procesų trukmė buvo optimizuota nustačius konkrečius ginčų nagrinėjimo ir nutarčių priėmimo terminus: i) bendras išnagrinėjimo terminas nuo ieškinio priėmimo pirmosios instancijos teisme dienos – 60 dienų; ii) terminas atskiriesiems skundams dėl įstatyme nurodytų nutarčių Lietuvos apeliaciniame teisme išnagrinėti – 30 dienų nuo jų gavimo šiame teisme dienos; ir iii) terminas atsiliepimams į atskiruosius skundus pateikti – 10 dienų nuo atskirojo skundo kopijos išsiuntimo dalyvaujantiems byloje asmenims dienos. Taip pat, papildomai reguliavimas numato, kad juridinio asmens likvidavimas dėl bankroto negali trukti ilgiau kaip 1 m. nuo teismo nutarties likviduoti juridinį asmenį dėl bankroto įsiteisėjimo dienos. Toks aiškių terminų nustatymas, prognozuojamą nemokumo proceso trukmę sumažinantis iki 1 m. 1 mėn.⁷¹, iš esmės yra sveikintinas ir tobulina teismo nagrinėjimo reguliavimą nemokumo bylose bei panašu, kad turėtų užkirsti kelią procesų vilkinimui ateityje.

Teismo nagrinėjimo kontekste taip pat buvo padarytas ir gana kvestionuotinas sprendimas – panaikinta teisė kreditoriams, kurie nebalsavo konkrečiame kreditorių susirinkime ar komitete, nors buvo tinkamai informuoti, skūsti tokį susirinkimo ar komiteto sprendimą. Suprantama, kad Lietuvos įstatymų leidėjas tokiu reguliavimu siekė vardan nemokumo proceso efektyvumo eliminuoti kreditorių, kurie aktyviai nedalyvauja bankroto procesuose, teisę ginti savo teises teisme, tačiau šioje vietoje iškyla klausimas, ar proceso optimizavimo argumento pakanka, kad asmens teisė ginti savo pažeistas teises ir interesus būtų suvaržyta. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo doktrinoje yra ne kartą pasisakyta, kad „negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų paneigta asmens, manančio, kad jo teisės ar laisvės pažeidžiamos, teisė ginti savo teises ar laisves teisme“^{72,73}, o asmens teisė į gynybą yra viena iš esminių teisių, siekiant apsaugoti save ir savo interesus. Atsižvelgiant į nurodytus išaiškinimus, manytina, kad toks neva neaktyvaus

---

⁷¹ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Nr. XIIIIP-2779. *Teisės aktų informacinė sistema*, 2018, Nr. XIIIIP-2777- XIIIIP-2789.

⁷² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. spalio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 48 straipsnio 1 dalies (1999 m. liepos 7 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2012-12-14, Nr. 145-7457.

⁷³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 2 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 48 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2002-07-05, Nr. 69-2832.

kreditoriaus teisės ginti savo pažeistas teises ar laisves eliminavimas yra nepagrįstas ir neproporcingai suvaržo asmens teises, kadangi tokiu atveju kreditorius netenka teisės skųsti netgi akivaizdžiai nelogiškus ir nepalankius kreditorių nutarimus, priimtus jam už akių. Analizuojant šį pakeitimą taip pat pastebėtina, kad kreditorius turi turėti teisę pasirinkti, ar būti aktyviu nemokumo procese, ar ne, o pasirinkus pastarąjį variantą kreditoriaus „baudimas“ atimant teisę ginti savo pažeistas teises ir laisves netgi akivaizdžių pažeidimų ir neteisėtų veiksmų atveju nėra laikytinas pateisinamu remiantis vien procesų optimizavimo siekiu.

Kita ypatingai bankroto procesuose veikiančių asmenų laukta naujovė – sudarytos sąlygos supaprastinta tvarka likviduoti visiškai nemokias įmones, kurių turimų lėšų (jei jų apskritai yra) neužtenka netgi administravimo išlaidoms apmokėti. Anksčiau galiojusiuose įstatymuose buvo nustatyta, jog bankroto byla negali būti keliamą įmonei, kuri neturi turto ar jo nepakanka teismo ir administravimo išlaidoms apmokėti (nuostata veikė su tam tikromis išimtimis), tad vienintelė išeitis tokias įmones eliminuoti buvo bankroto administratoriaus, sutinkančio jokia turto neturinčią įmonę likviduoti savo lėšomis ir iniciatyva, paieškos, žinoma, su prielaida, kad vėliau administravimo išlaidas galimai bus galima išsieškoti iš buvusių įmonės vadovų. Naujajame įstatyme ši problema sprendžiama numatant galimybę atsisakyti kelti nemokumo procesus tokioms įmonėms, supaprastinta tvarka pavedant Juridinių asmenų registro tvarkytojui inicijuoti tokio asmens likvidavimą savo iniciatyva. Pastebėtina, kad viena vertus, ši naujovė išsprendžia jau daugelį metų pastebimą problemą absoliučiai nemokių juridinių asmenų išregistravime ir palengvina ekonominiame gyvenime nebedalyvaujančių asmenų eliminavimą, tačiau kita vertus, gali sukurti prielaidas piktnaudžiavimui šiomis JANĮ nuostatomis, pavyzdžiui, po šiuo reguliavimu slepiant tyčinį bankrotą ir bandant išvengti su juo susijusios atsakomybės. Susiklosčius šių nuostatų taikymo praktikai, kyla rizika atsirasti nesąžiningų vadovų ar akcininkų bandymams sąmoningai siekti juridinio asmens likvidavimo tokiu būdu išvengiant teismo bankroto proceso, nes šiuo atveju nebus peržiūrimi likviduojamo juridinio asmens sandoriai ir ankstesnė veikla.

Be jau nurodytų pakeitimų ir naujovių, siekiant efektyvinti nemokumo procesus, ypatingai bankrotą, ir didinti gražą juridinių asmenų kreditoriams JANĮ buvo numatyta eilė patobulinimų nemokios įmonės turto realizavimo tvarkoje. Pažymėtina, jog buvusi turto pardavimo praktika nebuvo pakankamai lanksti, tad neretai tai užkirsdavo kelią nemokios įmonės turto efektyviam pardavimui gaunant didžiausią galimą naudą. Pavyzdžiui, kredito

įstaigos vengdavo teikti finansavimą nemokumo procesuose perkamo turto įsigijimui dėl didelės ginčų tikimybės ir nesančių galimybių tokį turtą įkeisti, o to rezultate pirkėjas, įsigyjantis didelės vertės turtą iš varžytynių turėjo sukti galvą, kaip per įstatyme numatytus trumpus terminus tinkamai atsiskaityti už turtą. Taigi, atsižvelgiant į ankstesnio reguliavimo spragas, turto pardavimo tvarkos reguliavimas yra modifikuojamas atsižvelgiant į naudos gavėjų nemokumo procesuose, t. y. kreditorių, interesus.

Be kita ko, naujuoju reguliavimu yra keičiamos tvarkos susijusios su turto įkeitimu. Pavyzdžiui, naujajame JANĮ yra numatytos platesnės galimybės įkeistą turtą perduoti įkaito turėtojui, už turto vertintojo nustatytą kainą, kuri suderinta su kreditoriais. Tačiau vienu svarbesnių pokyčių gražos kreditoriams didinimo kontekste laikytinas sprendimas, jog varžytynių laimėtojo prašymu parduodamas turtas galės būti sutartine hipoteka (įkeitimu) įkeičiamas bankui ar perleidžiamas lizingo bendrovei. Tokiu pakeitimu, galima sakyti, „atrišamos rankos“ potencialiems pirkėjams gauti finansavimą iš kredito įstaigų planuojamam nemokios įmonės turto įsigijimui (aktualiau, matyt, didelės vertės turto įsigijimo atvejais), taip pat, sudaromos prielaidos turto pardavimams didesne kaina, nes potencialūs pirkėjai po įstatymo priėmimo turi daugiau galimybių atsiskaityti skolintomis lėšomis.

Negana to, priimtu reguliavimu panaikinamas teisinis netikrumas dėl įmonės ar jos dalies pardavimo kaip turтино komplekso, kuris buvo atsiradęs dėl to, kad Įmonių bankroto įstatymas atskirai nedraudė bankroto vykdyti tokio pardavimo, o Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatos, reguliuojančios įmonės kaip turтино komplekso pirkimą – pardavimą šiuo atveju negalėjo būti taikomos, nes tokio pirkimo metu visi parduodamos įmonės įsipareigojimai pereitų pirkėjui. Pagal įsigaliojusį reguliavimą nemokumo administratorius pirmajam kreditorių susirinkime privalės pateikti nuomonę dėl juridinio asmens pardavimo galimybės, pateikdamas įmonės turto, turtinių bei neturtinių teisių sąrašą, pagrindimą, kad juridinio asmens pardavimo atveju nauda kreditoriams būtų didesnė nei juridinio asmens turtą parduodant atskirai, informaciją apie preliminarūs siūlymus pirkti įmonę, jei tokių yra⁷⁴. Tokio pardavimo metu užtikrinami pirkėjo teisėti lūkesčiai, kad su įsigyjamu turtu jam nepereis nemokumo būsenoje esančio juridinio

---

⁷⁴ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2019-06-27, Nr. 10324.

asmens prievolės, kilusios iki juridinio asmens pardavimo. Pažymėtina, jog numatyta naujovė Lietuvoje, nėra tokia nauja užsienio praktikoje – ši „galimybė jau seniai numatyta daugelio šalių nemokumo teisėje, siekiant perleisti naujam šeimininkui visą verslą, kad jis būtų atgaivintas, ir tokio realizavimo būdu užtikrinti didesnę naudą nei būtų gauta išskaidant verslą į atskirus turto vienetus“⁷⁵. Manytina, kad šis reguliavimas ypatingai pasiteisint tais atvejais, kai nemokumo procesuose atsiduria gamyba užsiimančios juridiniais asmenys, nes būtent dėl gamybos verslo specifiškumo praktikoje kartais yra sudėtinga parduoti turtą iš varžytynių, o teikiant pardavimui gamybinį verslo kompleksą tikėtina, kad gali atsirasti tame pačiame sektoriuje veikiančių suinteresuotų pirkėjų, tad „išlošia“ visi – tiek pirkėjas, tiek įmonė, jos kreditoriais bei darbuotojai (jei jie tampa verslo komplekso dalimi).

Ir turto pardavimo modifikavime nebuvo apsieita be svarstytinų įstatymo nuostatų. Pavyzdžiui, įsigaliojusiamė JANĮ yra numatyta, kad kreditorių susirinkimas nemokumo administratorius motyvuotu prašymu gali priimti sprendimą parduoti turtą, kuris turėtų būti privalomai parduodamas iš varžytynių, kitu negu iš varžytynių būdu, jeigu tokio pardavimo atveju numatoma nauda kreditoriams būtų didesnė nei turtą parduodant iš varžytynių⁷⁶. Iš pirmo žvilgsnio, šiuo pakeitimu yra sudaromos sąlygos kreditoriams atsižvelgti į turto likvidumą bei specifiką ir pasirinkti tinkamiausią turto pardavimo būdą. Tačiau šioje vietoje iškykla klausimas būtent nemokumo teisėje vyravusios minties, kad „didelės vertės turtas, ir ypač nekilnojamas turtas, būtų parduodamas išimtinai tik varžytynėse, taip užtikrinant procesų skaidrumą“⁷⁷. Teisės doktrinoje, taip pažymima, kad „sunku įsivaizduoti situaciją, kaip nemokumo administratorius įprastame nemokumo procese galėtų įvertinti, ar nekilnojamojo turto pardavimo nauda ne varžytynėse būtų naudingesnė nei pardavimas varžytynėse, jei tos varžytynės nebūtų paskelbtos ir nebūtų aišku, kiek jose būtų dalyvaujančių asmenų“⁷⁸. Pritartina pozicijai, kad minėtos įstatymo nuostatos galimai sukuria prielaidas korupcinei rizikai ir nesąžiningumui, kadangi pagal naująjį reguliavimą

---

⁷⁵ MULEVIČIENĖ, S. Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Lietuvos Teisė 2019: Esminiai Pokyčiai*, 2019, p. 67.

⁷⁶ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2019-06-27, Nr. 10324.

⁷⁷ MULEVIČIENĖ, S. Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Lietuvos Teisė 2019: Esminiai Pokyčiai*, 2019, p. 69.

⁷⁸ *ibid.*

tokiam turto pardavimui užtenka motyvuoto nemokumo administratoriaus prašymo ir kreditorių susirinkimo sprendimo, priimto bendra tvarka, tačiau, manytina, jog toks reguliavimas buvo sukurtas greta prieš tai aptarto įmonės kaip verslo komplekso pardavimo, o tai reiškia, kad šia nuostata sukuriamos prielaidos įmonės kaip komplekso pardavimui ir jos apribojimas įvykiu „jei neįmanoma surengti varžytynių“, siūlomas doktrinoje, nebūtų tinkamiausias sprendimas, nes užkirstų kelią jau aptartai naujovei.

Paskutinis analizuotinas pokytis siekiant kreditorių gražos didinimo – kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės modifikavimas. Atsižvelgiant į tarptautines rekomendacijas, JANĮ nustatoma vienoda kreditorių reikalavimų tenkinimo eilė abiejuose nemokumo procesuose, numatant, kad pirmąją eilę bus tenkinami kreditorių, suteikusių juridiniam asmeniui naują ir (ar) tarpinį finansavimą, reikalavimai, taip pat su darbo santykiais susiję darbuotojų reikalavimai, reikalavimai dėl valstybinio socialinio draudimo, privalomojo sveikatos draudimo įmokų ir įmokų į Garantinį fondą ir Ilgalaikio darbo išmokų fondą bei reikalavimai dėl neįvykdytų prievolių iš bankroto metu vykdytos ūkinės komercinės veiklos⁷⁹. Tuo tarpu antrąją eilę būtų tenkinami visi likusieji kreditorių reikalavimai. Ši pertvarka yra grindžiama siekiu sudaryti geresnes sąlygas restruktūrizuojamiems juridiniams asmenims tęsti veiklą, bankrutuojantiems asmenims – sudaryti prielaidas tęsti veiklą, kai tai būtina juridinio asmens turto vertės išsaugojimui, kaip tai numatyta Pasaulio banko „Doing Business“ metodologijoje⁸⁰ bei UNCITRAL gairėse⁸¹. Tokia nauja tvarka, kuria atsisakoma valstybės institucijų reikalavimų tenkinimo prioriteto, labai tikėtina, kad sudarys galimybes kitų kreditorių reikalavimų, kurie nėra užtikrinti įkeitimu ar hipoteka, reikalavimų tenkinimui didesne apimtimi, o tam pasiteisinus galima tikėtis teigiamos įtakos skolinimo sąlygoms ir verslo plėtrai, o tuo pačiu ir viešiesiems finansams.

Apibendrinant tai, kas analizuota, darytina išvada, kad remiantis pažangiomis tarptautinėmis rekomendacijomis bei susiklosčiusia neigiama praktika ginčų nagrinėjimo, turto pardavimo srityje, naujuoju reguliavimu JANĮ stengiamasis atliepti nemokumo

---

⁷⁹ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2019-06-27, Nr. 10324.

⁸⁰ Pasaulio bankas. Nemokumo problemų sprendimo metodologija [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.doingbusiness.org/en/methodology/resolving-insolvency>.

⁸¹ Jungtinių Tautų Tarptautinės prekybos teisės komisija. Nemokumo teisės teisėkūros gairės. Niujorkas: United Nations Publication, 2005, p. 275 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf.

procesuose dalyvaujančių šalių pagrindinius lūkesčius – trumpą proceso trukmę, kurią lydi protingos išlaidos, bei kiek esamomis sąlygomis įmanoma didesnė grąža kreditoriams, kas savaime reiškia procesų efektyvinimą. Vis dėlto pastebėtina, kad įstatymų leidėjui stengiantis nemokumo procesus padaryti operatyviais, lanksčiais bei atveriančiais galimybes nebuvo išvengta teisinio netikrumo, kuris, pagrįstai galima manyti, sukurs erdvę nesąžiningų juridinių asmenų vadovų bei akcininkų piktnaudžiavimui reguliavimu. Negana to, pažymėtina, kad sprendimas panaikinti teisę skusti kreditorių susirinkimo sprendimus neva neaktyviems kreditoriams yra vertintinas neigiamai, nes proceso operatyvumo argumentas nelaikytinas pakankamu kreditoriaus teisių suvaržymo atveju ir labiau sukuria „nubaudimo“ efektą, kuriuo nepagrįstai suvaržoma kreditoriaus teisė pasirinkti, kiek aktyviai šis dalyvaus nemokumo procese.

2.1.3. Pokyčiai ir naujovės, skatinantys finansinius sunkumus patiriančių juridinių asmenų restruktūrizavimą ir juridinio asmens bei kreditorių dialogą

JANĮ tikslas – „didinti nemokumo procesų efektyvumą ir sudaryti sąlygas išsaugoti gyvybingą verslą“⁸², tiesiogiai suponuoja, kad remiantis tikslo antrąja dalimi įstatyme yra numatytos priemonės užtikrinančios finansinius sunkumus turinčių juridinių asmenų išsaugojimą ir sąlygų sudarymą konstruktyviam skolininko ir kreditoriaus dialogui. Šiuo aspektu, analizuojant įstatymo visumą galima pastebėti, kad jis supaprastina ir išplečia Lietuvoje ne itin populiarus restruktūrizavimo taikymą – nustato, kad restruktūrizavimas gali būti inicijuotas ir po bankroto bylos iškėlimo, bendrovei esant gyvybinga.

Taigi, restruktūrizavimo iškėlimo sąlygų apimtyje, pirmiausia pažymėtina, kad nuo JANĮ įsigaliojimo restruktūrizavimo byla gali būti keliami tik jei juridinis asmuo: i) turi finansinių sunkumų; ii) yra gyvybingas; ir iii) nėra likviduojamas dėl bankroto⁸³. Esminis dalykas, kuriuo teismas, keldamas restruktūrizavimo bylą turi įsitikinti – juridinio asmens gyvybingumas, suprantamas kaip „juridinio asmens būseną, kai juridinis asmuo vykdo

---

⁸² Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Nr. XIIIIP-2779. *Teisės aktų informacinė sistema*, 2018, Nr. XIIIIP-2777- XIIIIP-2789.

⁸³ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2019-06-27, Nr. 10324.

ūkinę komercinę veiklą, leisiančią jam vykdyti savo prievoles ateityje⁸⁴. Juridinio asmens gyvybingumas pagal naują reguliavimą yra grįstinas prie pareiškimo pridedant restruktūrizavimo plano projektą (tais atvejais, kai kreipiasi pats juridinis asmuo), kuriam lyginant su prieš tai galiojusiu Įmonių restruktūrizavimo įstatymu taikomi griežtesni reikalavimai.

Nustatant aukščiau minimas sąlygas yra tikimasi, kad bus užkirstas kelias nepagrįstoms ir (ar) tikėtina nesėkmingoms restruktūrizavimo byloms bei atsižvelgiant į naują nemokumo sąvoką, sudaromos prielaidos bankroto procese esantį juridinį asmenį sugrąžinti į ekonominį gyvenimą, jei nenustatoma nė viena iš juridinio asmens gyvybingumą paneigiančių aplinkybių (pavyzdžiui, restruktūrizavimo plano priemonės nepadės išvengti bankroto, restruktūrizavimas negalimas dėl sąlygų neatitikimo ir pan.). Kita vertus, konkrečiai perėjimo iš bankroto bylos į restruktūrizavimą kontekste manytina, kad šis reguliavimas didelių pokyčių neatneš, nes įprastai bankroto metu juridinis asmuo jau būna nebevykdantis jokios ūkinės-komercinės veiklos, todėl jo gyvybingumas ir, atitinkamai, mokumo atkūrimas tampa mažai tikėtinu.

Negana to, kaip jau minėta, įstatymu palengvinamos ne tik sąlygos restruktūrizavimo bylos iškėlimui (su tam tikrais saugikliais), tačiau ir siekiama paskatinti skolininkų ir kreditorių dialogą. Įprastai nemokumo procesuose kreditoriai nėra linkę bendradarbiauti su skolininkais, o tarpusavio nuolaidų darymas abiem šalims neretai tampa ginčo tabu, negana to, restruktūrizavimas kaip institutas kreditorių akyse dažnai yra suprantamas kaip vienas žingsnis iki bankroto ir galimų nuostolių. Pastebėtina, kad tiek Lietuvoje, tiek užsienyje iki šiol abu nemokumo procesai turi neigiamą atspalvį visuomenės akyse, o „dėl žlugusio verslo atsiradęs stigmatizavimas yra viena iš priežasčių, kodėl daug mažų ir vidutinių įmonių slepia savo finansines problemas, kol galiausiai būna per vėlu⁸⁵. Siekiant ištaisyti susiklosčiusią padėtį, JANĮ numato naujoves, kurios turėtų padėti pakeisti nusistovėjusį neigiamą visuomenės požiūrį į apskritai nemokumo procesus (o ypač restruktūrizavimą) ir

---

⁸⁴ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2019-06-27, Nr. 10324.

⁸⁵ 2007 m. spalio 5 d. Europos Bendrijų Komisijos komunikatas Europos Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Dėl žlugusio verslo atsiradusio stigmatizavimo problemos sprendimas – formuoti politiką, skatinančią pradėti verslą iš naujo – Lisabonos partnerystės ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui skatinti įgyvendinimas“. 2007 KOM 584 galutinis, Briuselis.

padės lengviau užmegzti skolininko ir kreditoriaus dialogą, siekiant abiem nemokumo santykių šalims priimtino sprendimo.

Pirmas tokių – teisės iškelti restruktūrizavimo bylą suteikimas kreditoriams ir privalomos neteisminio finansinio nemokumo išsprendimo tvarkos nustatymas abiejų nemokumo procesų atžvilgiu. Pagal naująjį reguliavimą restruktūrizavimą nuo šiol turės galimybę inicijuoti ne tik pats juridinis asmuo, bet ir jo kreditoriai, kurių reikalavimo dydis atitinka įstatyme iškeltą 10 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintų minimaliųjų mėnesinių algų dydžių kartelę, o teisė kreiptis į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo atsiranda tik įgyvendinus pareigą pasiūlyti kitai šaliai susitarti dėl pagalbos finansiniams sunkumams įveikti. Atitinkamai, nemokumo bylą teisme bus galima iškelti tik tuomet, jei nepavyksta sudaryti tokio susitarimo per 15 – 30 dienų terminą nuo pranešimo apie nemokumo proceso inicijavimą įteikimo momento, taip pat jei nebus priimtas sprendimas dėl bankroto proceso vykdymo ne teismo tvarka⁸⁶. Ši nauja tvarka tikėtina sudarys sąlygas skolininko ir kreditoriaus kontaktui, tačiau visgi išlieka klausimas, ar ginčo šalys į šį naują mechanizmą pasižiūrės kaip į priemonę inicijuoti deryboms ir ieškoti galimybių daryti abipuses nuolaidas, ar visgi bus apsisistota ties požiūriu, jog tai tėra formalus reikalavimas. Pastaruoju atveju, šioms JANĮ nuostatoms keliamų tikslų, panašu, kad galima ir nepasiekti.

Taip pat, kaip būdas didinti restruktūrizavimų sėkmės tikimybę, naujuoju reguliavimu buvo sukurtas „pažangus teisinis reguliavimas dėl galimybės teikti tarpinį ir naują finansavimą, kurio reikia, kad įmonė galėtų tęsti veiklą, išliktų gyvybinga arba kad iki restruktūrizavimo plano patvirtinimo nesumažėtų įmonės vertė“⁸⁷. Pažymėtina, jog naujų kreditorių reikalavimai bankroto procese bus finansuojami prioriteto tvarka, t. y. šie kreditoriai savaime stos aukštesnėje kreditorių reikalavimų eilėje, o naujas ir tarpinis finansavimas negalės būti pripažintas negaliojančiu ar niekiniu kaip žalingas kreditoriams, kaip tai siūlytina Europos Komisijos rekomendacijose⁸⁸. Šis pokytis yra ypač svarbus minėtai restruktūrizavimo proceso sėkmei ir veiksmingumui, nes dažna problema, su kuria susiduria restruktūrizuojami juridiniai asmenys – finansavimo stoka, tikėtina, kad dabar

---

⁸⁶ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2019-06-27, Nr. 10324.

⁸⁷ MULEVIČIENĖ, S. Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Lietuvos Teisė 2019: Esminiai Pokyčiai*, 2019, p. 66.

⁸⁸ 2014 m. kovo 12 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą. OL, 2014 L 74/65.

suteikus atitinkamą apsaugą papildomam finansavimui potencialūs tarpinio ir (ar) naujo finansavimo teikėjai palankiau ir mažiau stigmatizuotai žiūrės į investavimą į restruktūrizuojamus asmenis.

Antrasis itin svarbus pokytis įvyko balsavimo dėl restruktūrizavimo plano tvarkoje. JANĮ numato, kad tokiam kreditorių susirinkime kreditoriai, kurių civilinėms teisėms ir (ar) pareigoms dėl įmonei suteikiamos pagalbos finansiniams sunkumams įveikti restruktūrizavimo planas turės įtakos, balsuoja dviejose grupėse: i) kreditorių, kurių reikalavimai užtikrinti įkeitimu ir (ar) hipoteka, grupėje; ii) visų kitų kreditorių grupėje. Įdomu tai, kad pagal naująjį reguliavimą restruktūrizavimo metmenų plano turi pritarti ne bet kokie, o konkrečiai restruktūrizavimo plano paveikiami kreditoriai, t. y. kreditoriai, suteikiantys paramą juridinio asmens finansiniams sunkumams įveikti, grupėse, o tinkamu pritarimu laikoma, jeigu kiekvienoje kreditorių grupėje restruktūrizavimo plano projektui pritarė paveikiami kreditoriai, kurių reikalavimų suma vertine išraiška sudaro daugiau kaip 1/2 visų šios grupės kreditorių reikalavimų, patvirtintų teismo, sumos⁸⁹.

Pastebėtina, kad pritariančių kreditorių reikalavimų sumos vertinės išraiškos mažinimas nuo 2/3 iki daugiau kaip 1/2 visų teismo patvirtintų kiekvienos kreditorių grupės kreditorių reikalavimų sumos vertinės išraiškos įstatyme yra grindžiamas tuo, kad „dėl svarbiausių restruktūrizavimo metu kylančių klausimų reikės gauti kiekvienos kreditorių grupės pritarimą, bus sudėtingiau surasti bendrą visas puses tenkinantį sprendimą“⁹⁰. Šioje vietoje galima pažymėti, kad tiek jau minėta Europos Komisijos rekomendacija⁹¹, tiek UNCITRAL gairės⁹² rekomenduoja, kad restruktūrizavimo planui turėtų pritarti kreditorių dauguma, tačiau aiškios vertinės daugumos išraiškos tiksliai nenurodo. Tuo tarpu, žvelgiant į užsienio valstybių praktiką Europos Sąjungoje, pastebėtina, kad vyrauja didelė kreditorių daugumos restruktūrizavimo planui patvirtinti dydžio įvairovė, kuriai paprastai būdingas

---

⁸⁹ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2019-06-27, Nr. 10324.

⁹⁰ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Nr. XIIIIP-2779. *Teisės aktų informacinė sistema*, 2018, Nr. XIIIIP-2777- XIIIIP-2789.

⁹¹ 2014 m. kovo 12 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą. OL, 2014 L 74/65.

⁹² Jungtinių tautų Tarptautinės prekybos teisės komisija. Nemokumo teisės teisėkūros gairės. Niujorkas: United Nations Publication, 2005, p. 45-48 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf.

paprastos arba išimtiniais atvejais kvalifikuotos daugumos reikalavimas⁹³. Apibendrinant tokį sprendimą pažymėtina, kad Lietuva savo sprendimu įtvirtinti 1/2 daugumą restruktūrizavimo plano patvirtinimui nesiima rizikingos ir kitose valstybėse neišbandytos praktikos, dar daugiau – šiuo sprendimu ji žengia įkandin tokioms valstybėms kaip Ispanija, Italija, Vokietija, Belgija ir Suomija⁹⁴.

Kaip pačiam JANĮ projekto aiškinamajame rašte⁹⁵ teigiama, nauja tvarka tvirtinant restruktūrizavimo planą yra paremta pažangiomis pasaulinėmis tendencijomis, kuriomis šiuo metu seka dauguma nemokumo teisės reformų. Konkrečiai nuostatos, kuriomis nustatoma konkreti kreditorių kategorija, turinti teisę balsuoti tvirtinant restruktūrizavimo projektą yra rekomenduojama Europos komisijos⁹⁶, UNCITRAL⁹⁷ bei Pasaulio banko tyrimo metodikose nemokumo problemų sprendimui⁹⁸. Tuo tarpu, kreditorių skaidymas į grupes, kaip pažangus būdas subalansuoti skirtingus kreditorių interesus, yra rekomenduojamas ne tik jau minėtuose dokumentuose – Europos komisijos rekomendacijoje⁹⁹, UNCITRAL gairėse¹⁰⁰, Pasaulio banko tyrimo metodikose nemokumo

---

⁹³ 2016 m. Europos Komisijos studija „Dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą. Palyginamoji valstybių narių teisinio reguliavimo ir praktikos analizė“. Liuksemburgas: Publications Office of the European Union, 2016, p. 196 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/insolvency_study_2016_final_en.pdf.

⁹⁴ 2016 m. Europos Komisijos studija „Dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą. Palyginamoji valstybių narių teisinio reguliavimo ir praktikos analizė“. Liuksemburgas: Publications Office of the European Union, 2016, p. 195-198 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/insolvency_study_2016_final_en.pdf.

⁹⁵ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Nr. XIIIIP-2779. *Teisės aktų informacinė sistema*, 2018, Nr. XIIIIP-2777- XIIIIP-2789.

⁹⁶ 2014 m. kovo 12 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą. OL, 2014 L 74/65.

⁹⁷ Jungtinių tautų Tarptautinės prekybos teisės komisija. Nemokumo teisės teisėkūros gairės. Niujorkas: United Nations Publication, 2005, p. 217-218 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf.

⁹⁸ Pasaulio bankas. Nemokumo problemų sprendimo metodologija [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.doingbusiness.org/en/methodology/resolving-insolvency>.

⁹⁹ 2014 m. kovo 12 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą. OL, 2014 L 74/65.

¹⁰⁰ Jungtinių tautų Tarptautinės prekybos teisės komisija. Nemokumo teisės teisėkūros gairės. Niujorkas: United Nations Publication, 2005, p. 220-221 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf.

problemų sprendimui¹⁰¹, bet ir atskirai buvo rekomenduotas Valstybės kontrolės audito ataskaitoje¹⁰². Taigi, Lietuvos įstatymų leidėjas formuodamas naują restruktūrizavimo mechanizmą visgi stengėsi atsižvelgti į pasaulyje vyraujančias tendencijas nemokumo teisėje, konkrečiai restruktūrizavimo proceso tvirtinime, ir pasirinko labiausiai rekomenduojamą reguliavimo modelį.

Tačiau, nepaisant to, kad nurodytos JANĮ nuostatos iš pirmo žvilgsnio yra pažangios ir sukuria įspūdį, kad naujas reguliavimas yra paremtas visų kreditorių lygiateisiškumo užtikrinimu restruktūrizavimo procese, jos nėra absoliučiai nekritikuotinos. Iki šiol pagal galiojusį Įmonių restruktūrizavimo įstatymą susiformavusioje praktikoje buvo įprasta, kad sprendimus restruktūrizavimo procese priima stambiausias kreditorius, o kiti kreditoriai, turintys per mažą reikalavimo teisę, į procesą įsitraukdavo tik iš dalies. Remiantis nauju reguliavimu situacija kinta iš esmės ir prioritetą yra teikiamas „restruktūrizavimo plano paveikiamo kreditoriaus“ statusą dėl suteiktos paramos finansiniams sunkumams įveikti turintiems kreditoriams. Esant tokiai situacijai, galima daryti išvadą, kad praktikoje susidursime su situacijomis, kai kreditorių, kurie nėra suteikę paramos finansiniams sunkumams įveikti, vaidmuo restruktūrizavimo procesuose taps ne tokiu nereikšmingu, taip pat susidaro prielaidos restruktūrizavimo plano paveikiamų kreditorių piktnaudžiavimui ir nesąžiningiems veiksams kitų kreditorių atžvilgiu, nes dėl esminių klausimų sprendimo teisė paliekama tik šiai konkrečiai kreditorių grupei.

Negana to, rizika išvelgtina ir tarptautiniu mastu pripažįstamame kreditorių balsavime grupėmis. Esant atskirai kreditorių, kurių reikalavimai užtikrinti hipoteka (įkeitimu), grupei, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad paprastai hipotekos (įkeitimo) kreditorių nemokumo procesuose būna vienas ar vos keli. O toks mažas minėtų kreditorių skaičius įgyvendinus naują balsavimo dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo tvarką ir sprendimo priėmimo vertinę išraišką reiškia, jog būtent vieno stambiaus kreditoriaus rankose gali atsидurti esminių sprendimų priėmimo monopolis. Taigi šis ir prieš tai minėtas JANĮ sukuriamas teisinis netikrumas panašu, kad gali tapti užduotimi Lietuvos teismų

---

¹⁰¹ Pasaulio bankas. Nemokumo problemų sprendimo metodologija [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.doingbusiness.org/en/methodology/resolving-insolvency>.

¹⁰² Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Valstybinė audito ataskaita: įmonių restruktūrizavimo proceso valdymas, 2015-10-02, Nr. VA-P-20-12-14, p. 23-24 [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3420>.

sistamai, kuri bus priversta remiantis naujojo įstatymo nuostatomis suderinti skirtingus atskirų grupių kreditorių interesus ir užtikrinti realų jų lygiateisiškumą prieš įstatymą.

Trečiuoju esminiu pokyčiu reorganizavimo mechanizme laikytinas – įtvirtintas lankstus santykis tarp bankroto ir restruktūrizavimo procesų. Kaip yra pažymėta Valstybės kontrolės audito ataskaitoje: „vienas iš svarbiausių nemokumo politikos uždavinių – užtikrinti finansinių sunkumų patiriančių įmonių ir kreditorių interesų tinkamą pusiausvyrą tais atvejais, kai sprendžiama, kokiais atvejais įmonė turėtų būti likviduojama, o kokiais – suteikiama jai galimybė siekti išsaugoti verslą“¹⁰³. Iki šiol galiojusiuose Įmonių bankroto ir Įmonių restruktūrizavimo įstatymuose, deja, bet nebuvo pasiektas įstatymų suderinamumo lygis, kuris leistų sklandžiai pereiti iš vieno nemokumo proceso į kitą, nesukuriant teisinių keblumų, o tai sudarė „prielaidas piktnaudžiauti procesu ir mažina galimybę kreditoriams atgauti išskolinimus“¹⁰⁴. Taigi, įvertinus tai, kad dabartinėje visuomenėje ekonominis gyvenimas ypač kinta ir kartais juridinio asmens gyvybingumui užtenka nedidelės kreditorių pagalbos, verslo idėjos ar palankiai sukritusių aplinkybių, naujame JANĮ buvo numatyta galimybė nutraukti bankroto bylą ir iškelti restruktūrizavimo bylą bei sureguliuotos tokio perėjimo procedūros, įtvirtinant restruktūrizavimo bylos iniciavimą pagreitinta tvarka. Pažymėtina, jog toks reguliavimas iš tikrųjų atliepia realias situacijas, kai juridinio asmens mokumas pasikeičia iškėlus bankroto bylą dėl palankaus turtinių ginčų nagrinėjimo teismuose, o įstatymu įtvirtinta galimybė didelius finansinius sunkumus patyrusiam verslui atsitiesti, manytina, gali paskatinti keistis visuomenės požiūriui į nemokumo procesus bei panaikinti anksčiau šiame magistro darbe minėtą stigmatizmą.

Papildomai pažymėtina, kad, nors nemokumo administratorius nuo naujo įstatymo įsigaliojimo nėra privalomai būtinas visuose nemokumo procesuose, šiuo konkrečiu perėjimo iš bankroto į restruktūrizavimą atveju JANĮ numato, kad nemokumo administratoriaus dalyvavimas tampa būtinu. Tokia išimtis numatyta, manytina, remiantis tuo, kad juridinis asmuo pradėdamas nemokumo procesą, t. y. iškėlus bankroto bylą, jau buvo nemokus, o perėjus į restruktūrizavimą tokiu atveju juridiniam asmeniui vėl pradėjus

---

¹⁰³ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Valstybinė audito ataskaita: įmonių restruktūrizavimo proceso valdymas, 2015-10-02, Nr. VA-P-20-12-14, p. 29 [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3420>.

¹⁰⁴ *ibid.*

vykdyti ūkinę-komercinę veiklą yra būtina kažkam užtikrinti kreditorių teises ir teisėtus interesus. Taigi, darytina išvada, kad greta jau minėtų nemokumo sąvokos pokyčių įtvirtinus sklandų perėjimą iš vienos nemokumo procedūros į kitą yra bandoma pasiekti nemokumo procedūrų vieningumo ir sukurti sąlygas finansinius sunkumus patyrusiam verslui atsikurti, reabilituotis ir atnaujinti veiklą, tačiau tuo pačiu nemokumo administratoriams tokiuose procesuose yra užkraunama didesnė, nei įprasta, našta, nes jie turės atidžiai sekti bankrutuojančios įmonės būklę, įvertinti jos pajėgumą atnaujinti veiklą ir apie tai tinkamai ir savalaikiai informuoti kreditorių susirinkimą.

Apibendrinant šiame skyriuje apžvelgtus pokyčius ir naujoves, skatinančias finansinius sunkumus patiriančių juridinių asmenų restruktūrizavimą ir juridinio asmens bei kreditorių dialogą, darytina išvada, kad naujasis reguliavimas sukuria prielaidas didesniai kreditorių ir skolininkų kontaktui ir reabilitacinio nemokumo teisės tikslo įgyvendinimui, tačiau šiuo metu nėra aišku, ar nemokumo procesų dalyviai noriai naudosis visais mechanizmais numatytais įstatyme ir nelaikys jų formalumu, arba nepateisinama rizika. Taip pat, svarbu pažymėti, kad nors naujas restruktūrizavimo modelis savyje neša daug laiko patikrintos ir užsienyje pripažintos nemokumo teisės praktikos, tikėtina, jog atsiradus kreditorių grupėms ir naujai balsavimo dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo tvarkai bus susidurta su piktnaudžiavimo atvejais kreditorių tarpe, kuriuos teks išspręsti Lietuvos teismų sistemai, remiantis JANĮ nuostatų prigimtimi ir ištakomis.

2.1.4. Naujovės nemokumo administratorių veikloje

Jau minėtose UNCITRAL gairėse yra numatyta, kad nemokumo administratoriai kaip nemokumo specialistai atlieka fundamentalų ir esminį vaidmenį veiksmingai ir efektyviai įgyvendinat nemokumo įstatymą, turėdami tam tikras galias skolininkų ir jų turto atžvilgiu ir pareigą saugoti tokį turtą ir jo vertę, taip pat turėdami pareigą ginti kreditorių ir darbuotojų interesus bei užtikrinti veiksmingą ir nešališką įstatymo taikymą¹⁰⁵. Ir Lietuvoje administratoriai nemokumo procesuose yra laikomi kertinėmis figūromis, tačiau iki naujojo

---

¹⁰⁵ Jungtinių Tautų Tarptautinės prekybos teisės komisija. Nemokumo teisės teisėkūros gairės. Niujorkas: United Nations Publication, 2005, p. 174 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf.

JANĮ įsigaliojimo Lietuvoje buvo atsieti ne tik bankroto ir restruktūrizavimo procesai, bet ir juos vedantys asmenys – bankroto ir restruktūrizavimo administratoriai.

Pagal galiojusį reguliavimą administratoriumi galėjo būti tiek juridinis, tiek fizinis asmuo, o šioms dviem profesijoms, nors ir turinčioms daug panašumų, buvo keliami skirtingi reikalavimai. Iki reformos Įmonių bankroto įstatymas ir Įmonių restruktūrizavimo įstatymas vienodai numatė, kad administratoriumi gali būti asmuo, esantis nepriekaištingos reputacijos, išlaikęs kvalifikacijos egzaminą ir mokantis valstybinę lietuvių kalbą. Tuo tarpu, darbo patirties ir išsilavinimo aspektu reikalavimuose išvegtini skirtumai – bankroto administratoriumi siekiantis tapti asmuo, greta prieš tai nurodytų reikalavimų, turėjo: i) „turėti aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą socialinių mokslų studijų srities teisės ar ekonomikos studijų krypties išsilavinimą <...> ar teisininko profesinį kvalifikacinį laipsnį <...>“¹⁰⁶; bei ii) „turėti ne trumpesnę kaip dvejų metų administratoriaus padėjėjo darbo stažą per paskutinius trejus metus arba ne trumpesnę kaip penkerių metų įmonės vadovo darbo stažą per paskutinius septynerius metus, arba teisės aktų nustatyta tvarka būti pripažintas advokatu ar paskirtas antstoliu“¹⁰⁷. O restruktūrizavimo administratoriui keliamų reikalavimų kartelė buvo mažesnė, asmuo, turėjo: i) turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą“¹⁰⁸; bei ii) turėti ne trumpesnę kaip trejų metų įmonės vadovo darbo stažą per paskutinius penkerius metus arba turėti dvejų metų bankroto administratoriaus darbo stažą“¹⁰⁹. Papildomai paminėtina, kad gan aukšta reikalavimų kartelė (nepriekaištinga reputacija, tam tikras išsilavinimas, kvalifikacijos egzaminų išlaikymas, valstybinės lietuvių kalbos mokėjimas) buvo keliami ir bankroto administratoriaus padėjėju siekiančiam tapti asmeniui.

Atitinkamai administratorių juridinių asmenų kontekste šie privalėjo turėti bent vieną darbuotoją, įgijusį teisę teikti įmonių bankroto (arba atitinkamai restruktūrizavimo) administravimo paslaugas, taip pat teisę teikti įmonių bankroto (arba atitinkamai restruktūrizavimo) administravimo paslaugas privalėjo turėti ir juridinio asmens vadovo pareigas einantis asmuo (Įmonių bankroto įstatymo 11² straipsnis, Įmonių restruktūrizavimo įstatymo 16 straipsnis).

---

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001-04-11, Nr. 31-1010.

¹⁰⁷ *ibid.*

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001-04-11, Nr. 31-1012.

¹⁰⁹ *ibid.*

Administratorių reguliavime, be kitų pakeitimų, esminėmis naujovėmis, kurias įnešė nemokumo reforma, laikytini bankroto ir restruktūrizavimo administratorių apjungimas į vieną – nemokumo administratoriaus – profesiją bei nemokumo administratorių priežiūros modelio modifikavimas, sukuriant nemokumo administratorių savivaldą – Lietuvos nemokumo administratorių rūmus. Atitinkamai, JANĮ nauju reguliavimu padalina valstybinės priežiūros institucijos (Nemokumo valdymo tarnyba) ir profesinės organizacijos (Lietuvos nemokumo administratorių rūmai) funkcijas, susijusias su nemokumo administratorių kvalifikacija ir veiklos priežiūra, Lietuvos nemokumo administratorių rūmams (kaip ir kitoms profesinėms organizacijoms Lietuvoje¹¹⁰) numatydamas funkcijas, susijusias su nemokumo administratorių kvalifikacinių egzaminų organizavimu ir vykdymu, profesinės kvalifikacijos kėlimo organizavimu ir kontroliavimu, profesinės etikos taisyklių nustatymu ir jų laikymosi užtikrinimu.

Prieš tai nurodyta naujovė tikimasi, kad turėtų skatinti nemokumo administratorių profesionalumą, taip užtikrinant aukštą profesinių žinių ir sugebėjimų lygį ir nepriekaištingą reputaciją, nes kartu su ja įvedamas reikalavimas privalomai nemokumo administratoriaus narystei Lietuvos nemokumo administratorių rūmuose. Vėlgi pastebėtina, kad minėtų dviejų profesijų sujungimas į vieną – nemokumo administratoriaus – profesiją yra matomai ne tik siekis suvienodinti administratorių, veikiančių nemokumo procesuose, darbo sąlygas, keliamus reikalavimus ir užtikrinti tinkamą ir lygų kvalifikacinių jų pasirengimą, tačiau ir būdas, kaip matysime toliau, paskatinti jaunas, išsilavinusius žmones dirbti nemokumo sektoriuje.

Siekiant suvienyti prieš tai galiojusiuose įstatymuose buvusius skirtingus reikalavimus, keltus bankroto ir restruktūrizavimo administratorių išsilavinimui ir profesinei patirčiai, JANĮ buvo pasirinkta grįžti prie šios profesijos kertinių funkcijų ir vadovautis tuo, kad administratorius yra vienas svarbiausių asmenų nemokumo procese, vykdamas juridinio asmens vadovo funkcijas¹¹¹. Ryšium su ir atsižvelgiant į tai, kad įmonių vadovams įprastai nėra keliami jokie išsilavinimo, naujasis įstatymas įtvirtino, kad fiziniai asmenys, siekiantys tapti nemokumo administratoriais, turėtų ne mažesnę nei magistro kvalifikacinį laipsnį (nebenustatant konkrečių studijų kryptių). Panašu, kad reikiama

---

¹¹⁰ Pavyzdžiui, Lietuvos auditorių rūmams, Lietuvos architektų rūmams, Lietuvos Advokatūrai ir kita.

¹¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje *bankrutavusi akcinė bendrovė spaustuvė „Spindulys“ v. bendrovė „Danske Bank A/S“, veikianti per „Danske Bank A/S“ Lietuvos filialą*, bylos Nr. e3K-3-296-684/2018.

kompetencijos lygį tikimasi užtikrinti greta minėto išsilavinimo reikalavimo paliekant tokius atitikties reikalavimus: i) nepriekaištingą reputaciją; ii) ne trumpesnės kaip dvejų metų nemokumo administratoriaus padėjėjo darbo patirties per paskutinius trejus metus turėjimą arba pripažinimą advokatu ar paskyrimą antstoliu, arba ne trumpesnės kaip penkerių metų įmonės vadovo darbo patirties per paskutinius septynerius metus turėjimą; bei iii) kvalifikacinio egzamino išlaikymą. Atitinkamai, priimtas reguliavimas palengvina sąlygas tapti nemokumo administratoriaus padėjėju, nustatant, kad padėjėju „gali būti nepriekaištingos reputacijos fizinis asmuo, sudaręs darbo sutartį su nemokumo administratoriumi, turinčiu ne mažesnę kaip trejų metų nemokumo administratoriaus darbo patirtį“¹¹². Nustatytas reguliavimas, matyti, kad orientuojasi į apskritai didesnę darbuotojų pritraukimą nemokumo procesų administravimo srityje, nes nuleidžiamos atrankos kriterijų kartelės tiek patiems administratoriams, tiek jų padėjėjams, o toks palankių sąlygų sudarymas gali lemti aukštųjų mokyklų absolventų pasirinkimą veikti būtent nemokumo srityje.

Atskirai, paminėtinas ir naujo reikalavimo administratoriams juridiniams asmenims nustatymas JANĮ, pagal kurį nuo reformos įsigaliojimo, tik nepriekaištingos reputacijos privatūs juridiniai asmenys gali tapti nemokumo administratoriais. Toks viešųjų juridinių asmenų (asociacijų, labdaros ir paramos fondų, bendrijų ir kt.) eliminavimas iš nemokumo procesų administravimo yra sietinas su nemokumo administratoriaus veiklos, kuri teismų pripažįstama kaip verslo rūšis, kurios pasirinkimo teisę garantuoja Lietuvos Respublikos Konstitucijos¹¹³ 48 straipsnis¹¹⁴, ir funkcijų specifika bei priešinga jai viešųjų juridinių asmenų samprata, paremta jų veiklos tikslu – tenkinti viešąjį interesą. Taip pat, juridinių asmenų kontekste įstatyme buvo atsisakyta reikalavimo be vadovo turėti dar bent vieną darbuotoją, įgijusį teisę administruoti nemokumo procesus, ir atitinkamai sureguliuotos juridinio asmens galimybės tęsti administravimo veiklą, susidūrus su situacija, kai jo vadovui panaikinama teisė užsiimti nemokumo administravimu. Taigi, JANĮ ne tik nuleidžia reikalavimų kartelę juridiniams asmenims, siekiantiems tapti nemokumo

---

¹¹² Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2019-06-27, Nr. 10324.

¹¹³ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Lietuvos aidas*, 1992-11-10, Nr. 220-0.

¹¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2000 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje *VSDFV Vilniaus skyrius v. AB „Žaliakalnio autotransportas“*, bylos Nr. 3K-3-978/2000.

administratoriais, bet ir įtvirtina, galima sakyti, fundamentalų reikalavimą juridinio asmens rūšiai, kuris kildinamas iš administratoriaus profesijos prigimties ir veiklos specifikos.

Grįžtant prie antrosios naujovės – Lietuvos nemokumo administratorių rūmų įsteigimo, JANĮ aiškinamajame rašte buvo deklaruojama, kad ši naujovė „leistų užtikrinti efektyvesnę kiekvienos funkcijos įgyvendinimą – priežiūros institucijai koncentruojantis į nemokumo administratorių veiklos priežiūrą atliekant veiklos tikrinimus, skiriant poveikio priemones, o profesinei organizacijai – į nemokumo administratorių profesinę etiką, užtikrinant tam tikrą jų kvalifikacijos lygį (per kvalifikacinių egzaminų vykdymą, kvalifikacijos kėlimą) bei etikos normų laikymąsi“¹¹⁵. Tokia mintis yra kildinama iš požiūrio, kad būtent pati profesija turėtų būti suinteresuota rūpintis profesinės etikos normomis ir jų laikymusi, o ne valstybė ir jos institucijos. Negana to, vienos profesinės organizacijos sukūrimas sąlygoja vieningų standartų taikymą visiems profesijos atstovams, tapačius reikalavimus kvalifikacijos kėlimui bei vientisą profesijos įvaizdį trečiųjų asmenų tarpe.

Šios naujovės apimtyje yra ypač pažymėtinas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – **KT**) išaiškinimas dėl privalomos narystės Lietuvos antstolių rūmuose, pagal kurį „visuotinai – ne tik Lietuvoje – pripažįstama, kad tokios valstybės kontroliuojamos profesijos kaip antstolio ir kt. (beje, ne vien teisinės profesijos) suponuoja atitinkamos profesijos savireguliaciją ir atitinkamą savivaldos sistemą, kuri apima visą šią profesiją (visus ja besiverčiančius asmenis) ir užtikrina *inter alia* atstovavimą tai profesijai (ja besiverčiantiems asmenims) esant santykiams su valstybės ir savivaldos institucijomis bei tarptautiniu lygiu, kvalifikacijos tobulinimo organizavimą, vienodus profesinės etikos standartus ir jų laikymosi kontrolę, taip pat kitokią įstatymų reikalaujamą tos profesijos asmenų veiklos kontrolę“¹¹⁶. KT papildomai pažymi, kad valstybės kontroliuojamoms profesijoms ne tik, kad būdinga savireguliacija, bet ir tai, kad savivalda laikytina būtinu ir pakankamu būdu valstybinei kontrolei užtikrinti, tokiais atvejais, kai valstybė yra perdavusi tam tikrųjų viešųjų funkcijų vykdymą atitinkamos profesijos atstovams.

Žvelgiant į užsienio valstybių praktiką, nemokumo administratorių profesijos savivalda nėra toks visuotinai sutinkamas dalykas. Pavyzdžiui, didžiojoje dalyje Europos

---

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Nr. XIIIIP-2779. *Teisės aktų informacinė sistema*, 2018, Nr. XIIIIP-2777- XIIIIP-2789.

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo 45 straipsnio 3, 5 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2008-01-10, Nr. 4-136.

Sąjungos valstybių¹¹⁷ nemokumo administratorius apskritai nėra atskira ir (ar) savivalda turinti profesija¹¹⁸, įprastai nemokumo administratorių funkciją šalyse atlieka kitų profesijų atstovai, pavyzdžiui teisininkai, auditoriai ar buhalteriai. Tuo tarpu, tokiose valstybėse kaip Kipras, Airija, Jungtinė Karalystė, Švedija, Latvija, Estija bei Rumunija yra derinama profesinė savivalda su valstybiniais reguliaciniais instrumentais¹¹⁹. Atsižvelgiant į tai, kas pastebėta, bei pažymint, kad dalis minėtų valstybių (pavyzdžiui, Rumunija, Portugalija, Airija, Kipras¹²⁰) vis pasirenka susisteminti nemokumo administratorių reguliavimą viename įstatyme, užtikrinančiame vienodus reikalavimus šios profesijos atstovams ir derinančiame valstybės vaidmenį šios profesijos kontekste, manytina, jog visgi užsienyje vyrauja nemokumo reformų kryptis derinti nemokumo administratorių veiklos valstybinį reguliavimą su profesijos savireguliacija, tačiau ryškesnių užsienio valstybių gerosios praktikos pavyzdžių, kurie būtų perimtini ir formuojami, užsienio praktikoje išskirti nepavyksta.

Taigi, apibendrinant naujoves administratorių veiklos reguliavime darytina išvada, kad, nors ir Lietuva savo įdiegtais sprendimais aklaui neseka užsienio valstybių pavyzdžiu reguliuoti nemokumo administratorių veiklą atskiru įstatymu ir stengiasi nemokumo administratoriaus profesiją išlaikyti jauniems žmonėms patrauklia, atskira valstybės kontroliuojama, tačiau savireguliaciją ir savivaldą turinčia, profesija, toks Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjo ėjimas nėra vertintinas neigiamai. Juk pagrindinė tokių naujovių ir užsienio praktikoje daromų reformų priežastis – siekis užtikrinti, kad nemokumo sistemoje veiktų tinkamai kvalifikuoti, kompetentingi ir nešališki profesionalai, o būtent nemokumo administratorių valstybinės priežiūros ir kitų tam tikrų funkcijų delegavimas profesinei organizacijai bei administratorių sutelkimas po „vienu stogu“

---

¹¹⁷ 2016 m. Europos Komisijos studija „Dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą. Palyginamoji valstybių narių teisinio reguliavimo ir praktikos analizė“. Liuksemburgas: Publications Office of the European Union, 2016, p. 81-93, 95 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/insolvency_study_2016_final_en.pdf.

¹¹⁸ 2016 m. Europos Komisijos studija „Dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą. Palyginamoji valstybių narių teisinio reguliavimo ir praktikos analizė“. Liuksemburgas: Publications Office of the European Union, 2016, p. 95 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/insolvency_study_2016_final_en.pdf.

¹¹⁹ 2016 m. Europos Komisijos studija „Dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą. Palyginamoji valstybių narių teisinio reguliavimo ir praktikos analizė“. Liuksemburgas: Publications Office of the European Union, 2016, p. 96 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/insolvency_study_2016_final_en.pdf.

¹²⁰ *ibid.*

atitinka ne tik profesijų atstovų reguliavimo tradiciją Lietuvoje, taikant valstybinį reguliavimą bei savireguliaciją, atliepia Valstybės kontrolės pastabas^{121,122} dėl didesnio dėmesio skyrimo nemokumo administratorių veiklos kontrolei, atestavimui bei priežiūrai, bet ir turėtų atverti galimybes nemokumo administratorių tarpusavio dialogui jų veiklos tobulinimo ir kvalifikacijos kėlimo, reguliavimo gerinimo ateityje kontekste.

2.2. Naujo nemokumo procesų reguliavimo perspektyvos

Kaip ankstesniuose šio magistro darbo skyriuose buvo pastebėta, sutiktina su teisės doktrinoje išsakyta mintimi¹²³, kad reforma įgyvendinti nemokumo teisės pokyčiai iš esmės vertintini teigiamai. Šiai dienai reforma puikiai atspindi tarptautinėje nemokumo politikoje vyraujančias mintis, kad nemokumo teisėje prioritetas turėtų būti teikiamas reabilitaciniam tikslui, iškeliant restruktūrizavimą prieš bankrotą, ir verslo apsaugojimui nuo žlugimo bei tai, kad nemokumas turėtų būti vertinamas atsižvelgiant į realią juridinių asmenų finansinę būklę, siekiant apsaugoti laikinus finansinius sunkumus patiriančius juridinius asmenis. Tokia JANĮ kryptis ir ja remiamas aiškinimas tikėtina gali atnešti teigiamų patirčių juridiniams asmenims, ateityje patirsiantiems finansinius sunkumus, bei pačiai valstybei ekonomikos skatinimo ir verslo aplinkos gerinimo prasme.

Kita vertus, akivaizdu, kad kaip ir kiekviena teisinė reforma, taip ir nemokumo reforma visuomenei (skolininkų bei kreditorių, sistemoje veikiančių subjektų ir kituose susijusiuose santykiuose) sukelia nerimą ir tam tikrą teisinį neaiškumą. Viešojoje erdvėje jau kuris laikas galima matyti teisės mokslininkų bei praktikų pasvarstymus JANĮ atžvilgiu, išsakomą kritiką ir paliekamus atvirus klausimus, susijusius su įstatymo aiškinimu, kurie teparodo šio įstatymo svarbą ir tai, kad pereinamuoju laikotarpiu (kol neturime pakankamai išspręstų bylų ir teismų praktikos išaiškinimų) gali iškilti keblumų taikant naujas įstatymo

---

¹²¹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Valstybinė audito ataskaita: bankroto proceso valdymas ir kontrolė, 2014-11-25, Nr. VA-P-20-8-15, p. 7 [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.vkontrolė.lt/failas.aspx?id=3285>.

¹²² Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Valstybinė audito ataskaita: įmonių restruktūrizavimo proceso valdymas, 2015-10-02, Nr. VA-P-20-12-14, p. 8 [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vkontrolė.lt/failas.aspx?id=3420>.

¹²³ MULEVIČIENĖ, S. Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Lietuvos Teisė 2019: Esminiai Pokyčiai*, 2019, p. 68.

nuostatas. Su šia pozicija yra visiškai sutiktina, kadangi „nors naujas reguliavimas yra daug žadantis, kol kas dar negalima daryti galutinių išvadų, kaip naujo įstatymo nuostatos bus aiškinamos ir taikomos praktikoje“¹²⁴. Tačiau, ryšium su tuo galima daryti išvadą, kad pagrindinį vaidmenį JANĮ perspektyvose artimiausiu metu atliks ne kas kitas, o Lietuvos teismų sistema, nes būtent teisėjai, sprenddami konkrečias bylas, turės galimybę, atsižvelgdami į bylose veikiančių teisininkų argumentus, į vieną ar į kitą pusę pakreipti Lietuvos Respublikos nemokumo politiką bei paties įstatymo turinį, o pagrindinis lūkestis šiuo metu keliamas teismams yra neformalus įstatymo aiškinimas, atsižvelgiant į realiam ekonominiame gyvenime egzistuojančias situacijas ir JANĮ keliamus tikslus bei uždavinius.

Šiuo aspektu, taip pat galima pažymėti, kad sąlyginai didelio poreikio išaiškinti JANĮ nuostatas Lietuvos teismams neužtruks ilgai laukti dėl 2020 m. I-II ketvirčiuose kilusio netikėto koronaviruso (COVID-19) protrūkio Europoje¹²⁵, kuris panašu, kad Lietuvoje ėmusis griežtų prevencinių priemonių (ekstremalios situacijos paskelbimo¹²⁶, karantino įvedimo ir griežtų veiklos apribojimų nustatymo didelei daliai verslo^{127,128}), remiantis Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos finansų ministerijos duomenimis, jau pirminiame etape sukėlė neigiamas pasekmes ~32 tūkstančiams verslo subjektų¹²⁹. Toks netikėtas Lietuvoje veikiančių verslų apribojimas labai tikėtina, kad gali pakirsti dar ne vieną iki šiol sėkmingai veikusį ūkio subjektą ir sukelti finansinius sunkumus tokius kaip pajamų stygius, negalėjimas laiku atsiskaityti su kreditoriais bei negrįžtamas neigiamas

---

¹²⁴ MULEVIČIENĖ, S. Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Lietuvos Teisė 2019: Esminiai Pokyčiai*, 2019, p. 68.

¹²⁵ 2020 m. kovo 13 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Tarybai, Tarybai, Europos Centriniam Bankui, Europos Investicijų Bankui ir Euro grupei „Dėl ekonominių COVID-19 krizės aspektų“. Briuselis: 2020, COM 112 galutinis, p. 1.

¹²⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“, Nr. 152. *Teisės aktų registras*, 2020-02-26, Nr. 4023.

¹²⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. kovo 14 d. nutarimo Nr. 207 „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“, Nr. 207. *Teisės aktų registras*, 2020-03-14, Nr. 5466.

¹²⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. kovo 14 d. nutarimo Nr. 207 „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“ pakeitimo“, Nr. 222. *Teisės aktų registras*, 2020 Nr. 5482.

¹²⁹ Valstybinė mokesčių inspekcijos prie Lietuvos finansų ministerijos. Pranešimas „VMI paskelbė 32 tūkst. verslininkų sąrašą, tiesiogiai nukentėjusių nuo COVID-19“, 2020-03-20 [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: https://www.vmi.lt/cms/about-vmi/-/asset_publisher/hU6yeb4bVUJN/content/id/9630033.

pasekmes santykiuose su kreditoriais bei klientais, tad tokia ekstremali situacija valstybėje gali tapti svaria prielaida nemokumo procesų iniciavimui teismuose, ko rezultate galime tikėtis naujos, JANĮ turinį nušviečiančios teismų praktikos, aiškinančios nemokumo sąvoką bei juridinio asmens gyvybingumo kriterijus.

Kita vertus, ši susiklosčiusi ekstremali situacija Lietuvos atžvilgiu gali tapti itin puikia galimybe iš esmės pakeisti visuomenės stigmą ir neigiamą požiūrį į nemokumo problemas, realiai iškeliant restruktūrizavimą priešais bankrotą ir parodant, kad naujasis JANĮ ir reguliavimo reformos yra orientuotos į verslo, patiriančio finansinius sunkumus, išsaugojimą, o ne likvidavimą dėl bankroto. Dėl minėtų ūkinės-komercinės veiklos apribojimų kilęs itin didelis verslo subjektų suinteresuotumas nemokumo procesais. Nemokumo valdymo tarnybos bei teisininkų viešų konsultacijų pagalba gali būti nukreiptas JANĮ nuostatų išaiškinimo, pristatymo verslui kryptimi, taip atskleidžiant įstatyme įtvirtintas lanksčias restruktūrizavimo sąlygas (bylos iškėlimo sąlygas, restruktūrizavimą be administratoriaus ir pan.), taip pat restruktūrizavimo atveju atsirandančią dvigubą juridinio asmens ir kreditorių apsaugą bei pristatant restruktūrizavimą kaip efektyvią priemonę spręsti nemokumo problemai, taip sudarant prielaidas didesniai inicijuotų restruktūrizavimo procesų skaičiui Lietuvoje su perspektyva juos užbaigti sėkmingai – leidžiant verslui atsitiesti. Siekiant, kad toks pokytis visuomenės sąmonėje realiai įvyktų yra būtinas aktyvus Lietuvos teisininkų ir Nemokumo valdymo tarnybos įsitraukimas į JANĮ interpretavimą ir aiškinimą, taip pat formalizmo atsisakymas Lietuvos teismų sistemoje vertinant šio įstatymo nuostatas.

Kaip jau pastebėta, Lietuvos teismų sistema nėra vienintelis subjektas galintis palengvinti visuomenės, o ypač nemokumo procesus administruojančių nemokumo administratorių, santykį su naujuoju JANĮ. Nemokumo valdymo tarnyba, kaip pagrindinė valstybinės priežiūros institucija veikianti nemokumo srityje, gali tapti puikiu kelrodžiu nemokumo administratoriams taikant JANĮ ir organizuojant nemokumo procesus pagal naują reguliavimą. Palaikytina teisės doktrinoje jau sutinkama pozicija, kad kol nėra pakankamai teismų išaiškinimų naujojo įstatymo atžvilgiu, teisinio reguliavimo netolygumus gali padėti išspręsti minėtos tarnybos leidžiamos konsultacijos ir rekomendacinio pobūdžio išaiškinimai¹³⁰, paremti šios institucijos sukaupta patirtimi

---

¹³⁰ MULEVIČIENĖ, S. Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Lietuvos Teisė 2019: Esminiai Pokyčiai*, 2019, p. 69.

veikiant nemokumo srityje ir rengiant teisės aktų projektus bei dalyvaujant rengiant teisės aktų projektus, susijusius su valstybės politikos įgyvendinimu nemokumo srityse (įskaitant, bet neapsiribojant, JANĮ)¹³¹.

Nepaisant aukščiau išdėstytų teigiamų ir neigiamų, bet su Lietuvos teismų sistema ir Nemokumo valdymo tarnyba išsprendžiamų, JANĮ aspektų, pažymėtina, jog yra ypatingai tikėtina, kad artimiausių poros metų bėgyje šis įstatymas keisis ir bus modifikuojamas. Šiuo metu nemokumo politika ir nemokumas kaip teisės sritis yra tapusi vienu iš įstatymų leidėjų politinio kapitalo nukreipimo centrų tarptautiniu mastu, tas nuo to neatsilikant ir pačioje Europos Sąjungoje, viršnacionaliniu mastu, judama nemokumo teisės harmonizavimo link. Konkrečiai šioje vietoje pažymėtina Europos Parlamento ir Tarybos 2019 m. viduryje priimta Direktyva dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti¹³² (toliau – **Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva**), įsigaliojusi 2019 m. liepos 16 d. Šia direktyva siekiama: i) nustatyti bendrus prevencinių restruktūrizavimo mechanizmų principus kiekvienoje ES valstybėje narėje; ii) suteikti galimybę finansinių sunkumų patiriančioms gyvybingoms įmonėms ir verslininkams pasinaudoti veiksmingomis restruktūrizavimo priemonėmis, kurios leistų jiems toliau tęsti veiklą; iii) suteikti sąžiningiems ir nemokiems arba per daug įsiskolinusiems verslininkams antrą galimybę (leidžiant jiems pasinaudoti visišku skolų panaikinimu praėjus pagrįstam laikotarpiui); bei iv) padidinti restruktūrizavimo, nemokumo procedūrų efektyvumą, visų pirma, jas sutrumpinant ir tokiu būdu padidinant kreditorių reikalavimų tenkinimo galimybes¹³³.

Minėta Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva, analizuojant JANĮ perspektyvas, svarbi tuo, kad, nors ir naujasis įstatymas numato keletą restruktūrizavimo mechanizmų, kurie numatyti direktyvos apimtyje, tačiau iš esmės jos į nacionalinę teisę neperkelia, nes

---

¹³¹ Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Darbo reglamentas, patvirtintas 2017 m. spalio 31d. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus įsakymu, p. 9 [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.avnt.lt/assets/Administracin-veikla/Darbo-reglamentas-nuo-2018-09-01.pdf>.

¹³² 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132 (Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva). OL, 2019 L 172.

¹³³ *ibid.*

buvo Lietuvos Respublikos Prezidentės pasirašytas iki direktyvos įsigaliojimo. Tai reiškia, kad Lietuvai, kartu su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis, dar reikia įgyvendinti direktyvą per dvejus metus nuo jos įsigaliojimo, t. y. iki 2021 m. liepos 17 d. Be smulkesnių pokyčių, prognozuojamu JANĮ ir susijusių teisės aktų pakeitimu turėtų būti sukurtos nuostatos dėl prevencinių restruktūrizavimo sistemų, „kad veikslių būtų imamasi anksčiau, nei įmonės pradės nevykdyti savo skolinių įsipareigojimų, taip pat padedant sumažinti riziką, kad paskolos taps neveiksnius ciklinio nuosmukio laikotarpiu, ir sušvelninant neigiamą poveikį finansų sektoriui“¹³⁴; taip pat nuostatas dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo skolininko siūlymu nepritariant reikiamai kreditorių daugumai kiekvienoje grupėje (angl. *Cross-class cram-down*) ir daug kitų.

Taigi, apibendrinant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad naujasis nemokumo procesų reguliavimas, numatytas JANĮ, į Lietuvos nemokumo teisę atnešė ypač daug teigiamų pokyčių ir yra sveikintinas Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjo ėjimas Europos Sąjungoje formuojamos nemokumo politikos, kurioje palaikomas sąlygų atsitiekti sudarymas juridiniams asmenims, patiriantiems finansinius sunkumus, link. Kadangi, kol kas negalima daryti galutinių išvadų, ar reforma pasiteisino ir sukūrė teigiamus ekonominius bei verslo aplinkos pokyčius Lietuvoje, visgi atskirai vertėtų pripažinti, kad pats teisinis reguliavimas tam sukuria prielaidas ir yra daug žadantis. Kita vertus, JANĮ, nors ir kardinaliai atnaujinantis Lietuvos nemokumo sistemą, visgi tėra pirmasis Lietuvos įstatymų leidėjo žingsnis reformuojant nemokumo teisę, kurio apimtyje padarytas klaidas prognozuotina, kad bus galima ištaisyti ne tik Lietuvos teismų sistemos bei Nemokumo valdymo tarnybos pagalba, bet ir įstatymo pakeitimu, per artimiausius du metus privalomai įgyvendinant Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvą.

---

¹³⁴ MULEVIČIENĖ, S. Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Lietuvos Teisė 2019: Esminiai Pokyčiai*, 2019, p. 69.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Nemokumo reforma, kuria Įmonių bankroto įstatymas ir Įmonių restruktūrizavimo įstatymas buvo pakeistas vienu, konsoliduotu JANĮ, yra kompleksinė reforma, savyje talpinanti ne tik pažangiomis tarptautinėmis rekomendacijomis ir užsienio valstybių praktika grįstas naujoves, bet ir atskirus materialinės, civilinio proceso, procedūrinius bei institucinius pokyčius, susijusius su Lietuvos nemokumo teisės sistema ir fundamentaliomis nemokumo teisės kategorijomis.
2. Išanalizavus reformos aplinką matyti, kad nemokumo sistemos reforma, skatinanti gyvybingo verslo išsaugojimą, numatant patrauklesnį restruktūrizavimo procesą, ir modifikuojanti procesus siekiant jų efektyvumo ir didesnės gražos kreditoriams, buvo itin prognozuotina, atsižvelgiant į Europos Sąjungos diktuojamą nemokumo politiką ir nemokumo teisės aktų leidyboje vyraujančias tendencijas bei vidinius veiksnius – Valstybės kontrolės valstybinių auditų rekomendacijas ir kritikuotinas tendencijas nemokumo procesų statistikose.
3. Įtvirtinus naują, užsienio praktikoje patikrintą, nemokumo sąvoką pagrindinis vaidmuo jos taikymo kontekste tenka Lietuvos teismų sistemai, iš kurios pagrįsta tikėtis ir toliau išlaikomo neformalistinio požiūrio į nemokumo įstatymo nuostatas, juo užkertant kelią piktnaudžiavimui nauja nemokumo sąvoka ir apsaugant laikinus finansinius sunkumus patiriančius juridinius asmenis nuo nepagrįstų teisminių ginčų.
4. Įstatymų leidėjui stengiantis nemokumo procesus padaryti operatyviais, lanksčiais bei atveriančiais galimybes nebuvo išvengta teisinio netikrumo, kuris pagrįstai galima manyti sukurs erdvę nesąžiningiems juridinių asmenų vadovų, akcininkų bei kitų nemokumo procesų dalyvių veiksams, susijusiems su atsakomybės už tyčinį bankrotą vengimu ir praturtėjimo galimybių nemokumo procesų būdu paieškomis.
5. Nors naujas restruktūrizavimo modelis apima daug laiko patikrintos ir užsienyje pripažintos nemokumo teisės praktikos ir atveria galimybes tiesioginiam skolininko ir kreditorių dialogui, manytina, kad įsitvirtinus naujai balsavimo dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo tvarkai bus susidurta su piktnaudžiavimo atvejais kreditorių tarpe, kuriuos teks išspręsti Lietuvos teismų sistemai, remiantis JANĮ nuostatų prigimtimi ir ištakomis.

6. Jau pradėtas įgyvendinti nemokumo administratorių valstybinės priežiūros ir kitų funkcijų delegavimas profesinei organizacijai bei administratorių sutelkimas po „vienu stogu“ atitinka ne tik profesijų atstovų reguliavimo tradiciją Lietuvoje, atliepia Valstybės kontrolės pastabas ir sprendžia įsisenėjusias problemas, susijusias su nemokumo administratorių veiklos kontrole, atestavimu bei priežiūra, bet ir turėtų atverti galimybes nemokumo administratorių dialogui jų veiklos tobulinimo ir kvalifikacijos kėlimo, reguliavimo gerinimo klausimais.
7. Naujas nemokumo procesų reguliavimas, numatytas JANĮ, į Lietuvos nemokumo teisę atnešė ypač daug teigiamų pokyčių ir yra sveikintinas Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjo ėjimas Europos Sąjungoje formuojamos nemokumo politikos link, tačiau galima prognozuoti, kad tai tėra pirmasis Lietuvos įstatymų leidėjo žingsnis reformuojant nemokumo teisę, kurio apimtyje padarytas klaidas galima ištaisyti ne tik Lietuvos teismų sistemos bei Nemokumo valdymo tarnybos pagalba, bet ir pagrįstai prognozuotinu įstatymo pakeitimu, kuriuo turės būti įgyvendinama Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva.
8. Dėl 2020 m. pradžioje įvykusio koronaviruso protrūkio sąlygotų ūkinės-komercinės veiklos apribojimų kilęs itin didelis verslo subjektų susidomėjimas nemokumo reguliavimu gali būti teisininkų, Nemokumo valdymo tarnybos konsultacijų bei rekomendacijų pagalba nukreiptas teigiamo JANĮ nuostatų pristatymo verslui kryptimi, iškeliant restruktūrizavimą kaip efektyvią priemonę spręsti nemokumo problemai, tokiu būdu sudarant prielaidas gausesnei teismų praktikai, aiškinančiai gyvybingo verslo ir nemokumo sąvokas, bei teismų sistemai laikantis neformalaus įstatymo aiškinimo – didesniai inicijuotų restruktūrizavimo procesų skaičiui Lietuvoje su perspektyva išsaugoti verslą.
9. Ateityje modifikuojant JANĮ turinį siūlytina iš vis panaikinti sprendimą naikinti teisę skusti kreditorių susirinkimo sprendimus neaktyviems kreditoriams arba jį modifikuoti numatant išimtis, nes proceso operatyvumo argumentas nelaikytinas pakankamu kreditoriaus teisių suvaržymo atveju ir labiau sukuria „nubaudimo“ efektą, kuriuo nepagrįstai suvaržomos kreditoriaus teisės.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Teisės norminiai aktai

1.1. Nacionaliniai teisės aktai

1.1.1. Konstitucija ir įstatymai

- 1) Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Lietuvos aidas*, 1992-11-10, Nr. 220-0;
- 2) Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001-04-11, Nr. 31-1010;
- 3) Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001-04-11, Nr. 31-1012;
- 4) Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2019-06-27, Nr. 10324.

1.1.2. Įstatymus įgyvendinantys teisės aktai

- 1) Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. kovo 14 d. nutarimo Nr. 207 „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“ pakeitimo“, Nr. 222. *Teisės aktų registras*, 2020 Nr. 5482;
- 2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. kovo 14 d. nutarimo Nr. 207 „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“, Nr. 207. *Teisės aktų registras*, 2020-03-14, Nr. 5466;
- 3) Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“, Nr. 152. *Teisės aktų registras*, 2020-02-26, Nr. 4023;
- 4) Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167. *Teisės aktų registras*, 2017-03-13, Nr. 4172.

1.2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo doktrina

- 1) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. spalio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 48 straipsnio 1 dalies (1999 m. liepos 7 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2012-12-14, Nr. 145-7457;

- 2) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo 45 straipsnio 3, 5 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2008-01-10, Nr. 4-136;
- 3) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 2 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 48 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2002-07-05, Nr. 69-2832.

1.3. Tarptautiniai teisės aktai

1.3.1. Europos Sąjungos teisės aktai

- 1) 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 2015/848 dėl nemokumo bylų. OL, 2015 L 141;
- 2) 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132 (Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva). OL, 2019 L 172.

1.3.2. Europos Sąjungos institucijų pranešimai, komunikatai ir kita

- 1) 2020 m. kovo 13 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Tarybai, Tarybai, Europos Centriniam Bankui, Europos Investicijų Bankui ir Euro grupei „Dėl ekonominių COVID-19 krizės aspektų“. Briuselis: 2020, COM 112 galutinis;
- 2) 2016 m. Europos Komisijos studija „Dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą. Palyginamoji valstybių narių teisinio reguliavimo ir praktikos analizė“. Liuksemburgas: Publications Office of the European Union, 2016;
- 3) 2014 m. kovo 12 d. Europos Komisijos komunikatas 2014/135/ES dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą. OL, 2014 L 74;
- 4) 2014 m. kovo 12 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą. OL, 2014 L 74/65;
- 5) 2007 m. spalio 5 d. Europos Bendrijų Komisijos komunikatas Europos Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Dėl žlūgusio verslo atsiradusio stigmatizavimo problemos sprendimas – formuoti politiką, skatinančią pradėti verslą iš naujo – Lisabonos partnerystės ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui skatinti įgyvendinimas“.

2. Specialioji literatūra

2.1. Moksliniai straipsniai

- 1) MULEVIČIENĖ, S. Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas. *Lietuvos Teisė 2019: Esminiai Pokyčiai*, 2019;
- 2) NORKUS, R. Nemokumas ir jo sąvokos dualizmas Lietuvos teisėje: ar reikalinga teisinio reguliavimo reforma? *Justitia*, 2013, 78;
- 3) TVARONAVIČIENĖ, M. Įmonių bankroto proceso ekonominio efektyvumo didinimo kryptys. *Ekonomika*, 2001, t. 54;
- 4) VIŠINSKIS, V., JOKUBAUSKAS, R. Teismo vaidmuo juridinių asmenų nemokumo procese. *Jurisprudencija*, 2019, t. 26(2);
- 5) ŽUKAUSKAITĖ, M. Nemokumo reglamento naujovės. *Teisė*, 2018, t. 106.

3. Teismų praktika

3.1. Nacionalinė teismų praktika

- 1) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2020 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje *E. B. v. bankrutuojanti uždaroji akcinė bendrovė „AV Systems“*, bylos Nr. e3K-3-6-823/2020;
- 2) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje *bankrutavusi uždaroji akcinė bendrovė „Tvorų tiekimas“ v. E. G., J. G., I. G., K. K.-G., V. G. ir G. G.*, bylos Nr. e3K-3-163-219/2019;
- 3) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje *bankrutavusi akcinė bendrovė spaustuvė „Spindulys“ v. bendrovė „Danske Bank A/S“, veikianči per „Danske Bank A/S“ Lietuvos filialą*, bylos Nr. e3K-3-296-684/2018;
- 4) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje *bankrutavusi uždaroji akcinė bendrovė ONDUBALT v. T. N.*, bylos Nr. 3K-3-416-469/2015;
- 5) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje *Nordea Bank Finland Plc v. UAB „Ingero“*, bylos Nr. 3K-3-16/2014;

- 6) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2000 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje *VSDFV Vilniaus skyrius v. AB „Žaliakalnio autotransportas“*, bylos Nr. 3K-3-978/2000;
- 7) Lietuvos apeliacinis teismas. 2020 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje *S. M.-R. v. bankrutuojanti mažoji bendrija „Laisima“*, bylos Nr. e2-484-407/2020;
- 8) Lietuvos apeliacinio teismo. 2015 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje *bankrutavusi uždaroji akcinė bendrovė „APM kompiuteriai“ v. uždaroji akcinė bendrovė „Lietaus pasiuntiniai“*, bylos Nr. e2-678-381/2015.

4. Travaux préparatoires

4.1. Nacionaliniai travaux préparatoires

- 1) Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projektas. *Teisės aktų informacinė sistema*, 2018, Nr. 18-2391;
- 2) Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Nr. XIIP-2779. *Teisės aktų informacinė sistema*, 2018, Nr. XIIP-2777- XIIP-2789.

5. Elektroniniai šaltiniai

5.1. Tarptautiniai rekomendacinio pobūdžio dokumentai

- 1) Jungtinių Tautų Tarptautinės prekybos teisės komisija. Nemokumo teisės teisėkūros gairės. Niujorkas: United Nations Publication, 2005 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf;
- 2) Pasaulio bankas. Veiksmingos nemokumo ir kreditorių teisių sistemos principai. Vašingtonas: 2016. [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://documents.worldbank.org/curated/en/518861467086038847/pdf/106399-WP-REVISED-PUBLIC-ICR-Principle-Final-Hyperlinks-revised-Latest.pdf>.

5.2. Nacionalinių institucijų dokumentai, apžvalgos, ataskaitos, pranešimai

- 1) Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Darbo reglamentas, patvirtintas 2017 m. spalio 31d. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus įsakymu [interaktyvus,

žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.avnt.lt/assets/Administracin-veikla/Darbo-reglamentas-nuo-2018-09-01.pdf>;

- 2) Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų 2019 m. sausio – birželio mėn. apžvalga, 2019-09-25, Nr. (6.13)D4-1315 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.avnt.lt/assets/Veiklos-sritys/Nemokumas/Nemokumo-duomenys-ir-analize/2019-I-pusmSTATISTIKAI-APZVALGA2019-09-30.pdf>;
- 3) Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų 2017 m. apžvalga, 2018-02-07 Nr. (6.13)D4-278 [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2017-met-APZVALGA2018-01-31internetui3.pdf>;
- 4) Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Valstybinė audito ataskaita: įmonių restruktūrizavimo proceso valdymas, 2015-10-02, Nr. VA-P-20-12-14 [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3420>;
- 5) Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Valstybinė audito ataskaita: bankroto proceso valdymas ir kontrolė, 2014-11-25, Nr. VA-P-20-8-15 [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. kovo 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3285>;
- 6) Valstybinė mokesčių inspekcijos prie Lietuvos finansų ministerijos. Pranešimas „VMI paskelbė 32 tūkst. verslininkų sąrašą, tiesiogiai nukentėjusių nuo COVID-19“, 2020-03-20 [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: https://www.vmi.lt/cms/about-vmi/-/asset_publisher/hU6yeb4bVUJN/content/id/9630033.

5.3. Elektroninė specialioji literatūra (moksliniai straipsniai, apžvalgos)

- 1) VIŠINSKIS, V., et al. Taikomas mokslinis tyrimo darbas „Nemokumo samprata ir jo teisinio reglamentavimo analizė“. Vilnius: Nacionalinė verslo administratorių asociacija, 2006, p. 18 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/1.doc>;

- 2) KRAAY, A; ir TAWARA N. Can Disaggregated Indicators Identify Governance Reform Priorities?. *Policy Research Working Paper*, 2010, t. 5254 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://documents.worldbank.org/curated/en/279171468175763306/pdf/WPS5254.pdf>;
- 3) ŽYLIUS, R; ir BASHEKA B. C. Insights on the Relevance of World Bank Doing Business Reports and the Recommendations for Improvement, 2014 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: https://www.nrd.no/file/repository/resources/insights_on_doing_business_nrd_u_tamu.pdf.

5.4. Kiti, niekur nepriskirti šaltiniai

- 1) Pasaulio bankas. Nemokumo problemų sprendimo reitingas [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/resolving-insolvency#>;
- 2) Pasaulio bankas. Nemokumo problemų sprendimo metodologija [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.doingbusiness.org/en/methodology/resolving-insolvency>;
- 3) Pasaulio bankas. Tyrimo „Doing Business 2020“ Lietuvos ataskaita, p. 4 [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/l/lithuania/LTU.pdf>;
- 4) Pasaulio bankas. Tyrimo „Doing Business 2019“ Lietuvos ataskaita [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/LTU%202019.pdf>;
- 5) Pasaulio bankas. Tyrimo „Doing Business 2018“ ataskaita [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>;
- 6) Pasaulio bankas. Tyrimo „Doing Business 2018“ Lietuvos ataskaita [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/LTU%202018.pdf>;
- 7) Pasaulio bankas. Tyrimo „Doing Business 2017“ Lietuvos ataskaita [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą:

<http://documents.worldbank.org/curated/en/117771478598196679/pdf/109957-WP-DB17-PUBLIC-Lithuania.pdf>.

SANTRAUKA

Nemokumo procesų reforma: keliai ir klystkeliai

Įmonių bankroto įstatymo ir Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimas vienu, konsoliduotu Juridinių asmenų nemokumo įstatymu laikytinas viena didžiausių Lietuvoje įgyvendintų pertvarkų, palietusių kasdienį ekonominį gyvenimą, 2020 metais. Ši nemokumo procesų reforma įnešė į Lietuvos nemokumo teisę daug pokyčių bei naujovių, kurios ne tik suderina procedūrinius nemokumo procesų skirtumus, sukuria prielaidas juridinių asmenų patyrusių finansinius sunkumus rehabilitacijai, bet ir keičia tokį fundamentalų dalyką kaip nemokumo sąvoka. Atitinkamai, pagrindiniu šio magistro darbo tikslu yra keliamas siekis įvertinti juridinių asmenų nemokumo procesų reformą, identifikuojant nauju reguliavimu įgyvendintų pokyčių privalumus bei trūkumus, remiantis užsienio valstybių praktika ir tarptautinėmis rekomendacijomis.

Darbas yra formuojamas taip, kad pirmame jo skyriuje analizuojami nemokumo reformos veiksniai, lėmę bei paskatinę jos atsiradimą, vėliau pereinant prie konkrečių reformos tikslų ir uždavinių pristatymo. Išanalizavus įstatymų leidėjo valią, antrasis darbo skyrius yra paskirtas reforma įnešamų naujovių ir pokyčių analizei bei jų vertinimui, identifikuojant reformos teigiamas ir neigiamas puses, galimą riziką, remiantis Europos Sąjungos valstybių praktika ir įvairiomis tarptautinėmis rekomendacijomis nemokumo teisės teisėkūros srityje. Paskutinėje skyriaus dalyje yra apibendrinamas tikėtinas nemokumo reformos poveikis ir svarstomos galimos Juridinių asmenų nemokumo įstatymo perspektyvos, atsižvelgiant į Lietuvos išorės ir vidaus veiksnius, galinčius daryti įtaką nemokumo reguliavimui ateityje.

Įvertinus nemokumo procesų reformą, darbo pabaigoje yra pateikiamas įgyvendintų pokyčių ir naujovių vertinimas, taip pat apžvelgiami kritiniai momentai, tikėtina, pareikalausiantys įstatymų leidėjo dėmesio ateityje tobulinant Lietuvos nemokumo teisę.

SUMMARY

Reform of Insolvency Procedures: Ways and Delusions

The replacement of the Law on Enterprise Bankruptcy and the Law on Enterprise Restructuring by one consolidated Law on Insolvency of Legal Persons is to be considered as one of the major reforms implemented in Lithuania in 2020 affecting the daily economic life. This insolvency reform has introduced many changes and innovations into Lithuanian insolvency law, which not only reconcile procedural differences in insolvency procedures, create preconditions for the rehabilitation of legal persons who are in financial difficulties, but also change a fundamental subject such as the concept of insolvency. Accordingly, the main objective of this master's thesis is to evaluate the insolvency reform of legal persons, identifying the advantages and disadvantages of the changes introduced by the new regulation, based on the practice of foreign countries and international recommendations.

The work is structured in such way that the first section analyses the factors behind the insolvency reform that led to its emergence, and then moves on to the presentation of specific reform goals and objectives. After the analysis of will of the legislator, the second section of the work is devoted to the analysis and evaluation of the innovations and changes introduced, identifying the pros and cons of the reform, the potential risks, based on EU practice and various international recommendations on legislation of insolvency law. The final sub-section summarizes the likely impact of insolvency reform and looks at possible perspectives on the Law on Insolvency of Legal Persons, taking into account Lithuania's external and internal factors that may influence insolvency regulation in the future.

After the evaluation of the reform of insolvency procedures, the work ends with an assessment of the changes and innovations that have been made, as well as an overview of critical moments that are likely to require the attention of the legislator in further improving Lithuanian insolvency law.